

Utbildningsutskottets betänkande 2020/21:UbU1

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om anslag för 2021 inom utgiftsområde 16, som uppgår till ca 92 miljarder kronor. Utskottet tillstyrker också regeringens förslag om vissa bemyndiganden om ekonomiska åtaganden. Därmed avstyrker utskottet de alternativa budgetförslag som förts fram i motioner.

Utskottet har följt upp regeringens resultatredovisning för utgiftsområdet i olika avseenden.

I betänkandet finns en reservation (SD) och tre särskilda yttranden (M, V och KD). Ledamöterna från Moderaterna, Vänsterpartiet och Kristdemokraterna avstår från ställningstagande när det gäller beslutet om statens budget inom utgiftsområde 16 och redovisar i stället sina överväganden i de särskilda yttrandena.

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:1 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Cirka 40 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Budgetprocessen i riksdagen	5
Betänkandets disposition	6
Utskottets överväganden.....	7
1 Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 16	7
2 Statens budget inom utgiftsområde 16	14
3 Barn- och ungdomsutbildning	18
4 Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola	40
5 Universitet och högskolor.....	47
6 Forskning.....	58
7 Anslag för gemensamma ändamål.....	69
Reservation	71
Statens budget inom utgiftsområde 16 (SD).....	71
Särskilda yttranden	75
1. Statens budget inom utgiftsområde 16 (M)	75
2. Statens budget inom utgiftsområde 16 (V)	77
3. Statens budget inom utgiftsområde 16 (KD)	79
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	82
Propositionen	82
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	83
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens och motionärernas anslagsförslag	87
<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens förslag till beställningsbemyndiganden.....	93

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Statens budget inom utgiftsområde 16

a) Anslagen för 2021

Riksdagen anvisar anslagen för 2021 inom utgiftsområde 16 enligt regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:1 utgiftsområde 16 punkt 6 och avslår motionerna

2020/21:1932 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 5,
 2020/21:2774 av Ebba Busch m.fl. (KD) yrkande 23,
 2020/21:3108 av Patrick Reslow m.fl. (SD),
 2020/21:3190 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V),
 2020/21:3203 av Ebba Busch m.fl. (KD) yrkandena 6 och 29,
 2020/21:3319 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 3,
 2020/21:3332 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkandena 1–8 och 10–14,
 2020/21:3405 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 14 och 41,
 2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 18 och
 2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkandena 1, 2, 8, 9, 11–13, 15, 16, 38, 39, 46, 74 och 83.

b) Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Riksdagen bemyndigar regeringen att

1. under 2021 för anslaget 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor besluta om kapitaltillskott på högst 11 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet för finansiering av idébanksmedel,

2. att under 2021 för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om bidrag på högst 800 000 000 kronor till European Spallation Source ERIC (ESS),

3. under 2021 ställa ut statliga garantier för överbrygningslån till European Spallation Source ERIC (ESS) för initial drift och färdigställande av den europeiska spallationskällan, kreditgarantin får uppgå till högst 600 000 000 kronor och gäller som längst t.o.m. 2030,

4. under 2021–2023 för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om medlemskap i följande konsortier för europeisk forskningsinfrastruktur, s.k. Eric-konsortier: Aerosols, Clouds and Trace Gases Research Infrastructure (ACTRIS-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, European Marine Biological Resource Center (EMBRC-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, European Plate Observing System (EPOS-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, European Solar Telescope (EST-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 6 000 000 kronor och European Open Screen Infrastructure (EU-OPENSOURCE-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 2 000 000 kronor och att under 2021–2023

besluta om finansiering av de årliga medlemsavgifterna i följande konsortier: Council of European Social Science Data Archives (CESSDA-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, Common Language Resources and Technology Infrastructure (CLARIN-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Biobanking and Biomolecular Resources Infrastructure (BBMRI-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, European Social Survey (ESS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Joint Institute for VLBI in Europe (JIVE-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor, European Advanced Translational Research Infrastructure in Medicine (EATRIS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor, European Research Infrastructure for Biomedical Imaging (Euro-Bioimaging-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor och Integrated Carbon Observation System (ICOS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 10 000 000 kronor,

5. under 2021 för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om medlemsavgift till det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem (Euro-HPC) på högst 25 000 000 kronor,

6. under 2021 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som regeringen föreslår.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:1 utgiftsområde 16 punkterna 1–5 och 7.

Reservation (SD)

Stockholm den 8 december 2020

På utbildningsutskottets vägnar

Gunilla Svantorp

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (L), Kristina Axén Olin (M)*, Pia Nilsson (S), Lars Püss (M)*, Patrick Reslow (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Daniel Riazat (V)*, Marie-Louise Hänel Sandström (M)*, Robert Stenkvist (SD), Linus Sköld (S), Gudrun Brunegård (KD)*, Tomas Kronståhl (S), Michael Rubbestad (SD), Maria Nilsson (L) och Mats Berglund (MP).

* Avstår från ställningstagande, se särskilda yttranden.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlas regeringens budgetproposition 2020/21:1 i de delar som gäller utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning och ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2020/21. Regeringens förslag till riksdagsbeslut och motionsförslagen finns i bilaga 1.

I bilaga 2 och 3 finns en sammanställning av regeringens förslag till anslag för 2021 och beställningsbemyndiganden samt de avvikelser från dessa som Moderaterna, Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet och Kristdemokraterna föreslår i sina anslagsmotioner.

Budgetprocessen i riksdagen

Rambeslutsprocessen

Budgetprocessen innebär bl.a. att riksdagen i ett första steg genom ett beslut fastställer en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen anger det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till (11 kap. 18 § tredje stycket riksdagsordningen).

Riksdagen har bifallit regeringens förslag och bestämt utgiftsramen för 2021 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning till 92 077 789 000 kronor (prop. 2020/21:1, bet. 2020/21:FiU1, rskr. 2020/21:63). I detta betänkande föreslår utbildningsutskottet för riksdagen hur anslagen för utgiftsområdet ska fördelas inom utgiftsområdesramen. Riksdagens ställningstagande till anslag och bemyndiganden om ekonomiska åtaganden för utgiftsområdet ska göras genom *ett* beslut (11 kap. 18 § fjärde stycket riksdagsordningen).

Uppföljning av regeringens resultatredovisning

Enligt 10 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som har uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat.

I utskottens uppgifter ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § regeringsformen). Som en del i utskottens uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Riksdagen har beslutat om riktlinjer för bl.a. den löpande uppföljningen av regeringens resultatredovisning (framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333–335). Av riktlinjerna framgår att riksdagen beställer och tar emot information om resultatet av statens verksamhet.

Utskottet har mot den bakgrunden granskat regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 16 i budgetpropositionen. Granskningen är ett underlag för

utskottets behandling av budgetpropositionen och för den fortsatta mål- och resultatdialogen med regeringen.

Betänkandets disposition

Betänkandet har disponerats så att regeringens resultatredovisning behandlas först. Därefter behandlar utskottet de förslag i budgetpropositionen och de motionsförslag som gäller anslag inom utgiftsområde 16. I avsnitten 3–7 återges det närmare innehållet i propositionen och i motionerna. Dessutom redovisar utskottet sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag och avstyrka samtliga motionsyrkanden. I avsnitten 2, 3 och 6 redogörs också för de tillkännagivanden som regeringen redovisar i budgetpropositionen.

Utskottets överväganden

1 Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 16

Utskottet har granskat regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 16 i budgetpropositionen. Det är resultatredovisningen och särskilt den analys som regeringen redovisar mot målet för hela utgiftsområdet samt området Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola som är i fokus i årets granskning. Därutöver omfattar granskningen den särskilda resultatredovisningen av lärar- och förskollärsituationen. Nedan återges propositionen kortfattat i här relevanta delar som rör resultatredovisningen. Därefter följer utskottets bedömning av resultatredovisningen och regeringens analys.

Propositionen

Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet Utbildning och universitetsforskning omfattar områdena Barn- och ungdomsutbildning, Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola, Universitet och högskolor samt Forskning. I utgiftsområdet ingår även myndigheter inom skolområdet, vuxenutbildningsområdet, det eftergymnasiala yrkesutbildnings- och högskoleområdet samt vissa myndigheter inom forskningsområdet. Vidare ingår medlemsavgifter till Unesco, verksamheten vid Svenska Unescorådet och finansieringen av internationella kunskapsmätningar och utbildningsstatistik.

Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1 utg.omr. 16 avsnitt 2.3, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98).

Resultatredovisning för utgiftsområdet

För att följa upp hur framstående Sverige är som kunskaps- och forskningsnation gör regeringen jämförelser med andra länder. Huvuddelen av indikatorerna bygger därför på internationell statistik från främst OECD. Resultaten presenteras i de flesta fall efter kön. De senaste uppgifterna avser 2017, 2018 eller 2019. Av de elva diagram som finns i det övergripande avsnittet är det fyra diagram som redovisar tio år eller mer.

De indikatorer som regeringen valt ut för att mäta måluppfyllelsen inom utbildningsområdet på en övergripande nivå är

- andelen barn i förskola
- resultat i de internationella undersökningarna PIRLS, TIMMS och PISA,
- likvärdighet i svensk skola utifrån PISA
- befolkningens uppnådda utbildningsnivå
- vuxnas deltagande i utbildning
- andelen unga som varken arbetar eller studerar
- utbildningsinriktning bland kvinnor och män med eftergymnasial utbildning
- sysselsättning efter avslutad utbildning.

Av de åtta indikatorerna är sju nya. De övergripande indikatorerna kompletteras med ett antal mer specifika indikatorer för områdena Barn- och ungdomsutbildning, Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola, Universitet och högskolor respektive Forskning. För att beskriva de framsteg som görs mot den del av målet som handlar om att Sverige ska vara en framstående forskningsnation använder regeringen de indikatorer som används för området Forskning.

Som komplement till de ovannämnda indikatorer använder regeringen bedömningsgrunden en väl fungerande och hållbar kompetensförsörjning, som enligt regeringen är en förutsättning för att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation. Utvecklingen av kompetensförsörjningen följs upp med följande indikatorer:

- sambandet mellan andel arbetslösa och andelen lediga jobb
- förvärvsgrad och matchad förvärvsgrad efter utbildningsnivå
- arbetsgivarens bedömning av kompetensförsörjningen och framtida
- kompetensförsörjning.

Inga indikatorer fanns kopplade till denna bedömningsgrund förra året.

Resultatanalys och måluppfyllelse för utgiftsområdet

I resultatanalysen kommenterar regeringen alla indikatorer på övergripande nivå inom utbildningsområdet men inte de tre indikatorerna kopplade till bedömningsgrunden en väl fungerande och hållbar kompetensförsörjning. Indikatorer som presenteras i områdena Barn- och ungdomsutbildning, Universitet och högskolor och Forskning kommenteras i analysen. Indikatorer som presenteras inom området Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola kommenteras inte av regeringen.

När det gäller måluppfyllelsen bedömer regeringen sammantaget att Sverige i flera avseenden fortfarande är en framstående kunskaps- och forskningsnation. Regeringen nämner i analysen bl.a. att svenska fjärdeklassare och femtonåringar står sig väl i läsförståelse i de internationella kunskapsmätningarna PIRLS och PISA med generellt sett både en lägre andel lågpresterande elever och en högre andel högpresterande elever jämfört med OECD-genomsnittet. Sverige har fortfarande en högre utbildningsnivå än snittet i OECD. Det finns vidare tecken på att kvaliteten i utbildning och

forskning vid de svenska universiteten och högskolorna har ökat. Bilden är dock enligt regeringen inte entydigt positiv. Sverige framstår som ett genomsnittligt land när det gäller likvärdighet, och familjebakgrunden fortsätter att ha stor betydelse för elevernas resultat i grund- och gymnasieskolan.

Det finns även utmaningar framöver när det gäller att tillgodose behovet av olika utbildningsgrupper och att trygga Sveriges kompetensförsörjning.

Resultatredovisning, resultatanalys och måluppfyllelse för området Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola

Regeringens mål för den kommunala vuxenutbildningen återfinns i skollagen (2010:800) och är bl.a. att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Utbildningen ska ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning och utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet.

För att bedöma måluppfyllelsen för kommunal vuxenutbildning används indikatorerna antal heltidsstuderande, antal kursdeltagare som uppnått godkänt betyg och sysselsättning efter avslutade studier. För kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning används indikatorn antal elever som deltagit i en eller flera kurser under året. När det gäller kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare används indikatorerna antal elever som deltagit i en eller flera kurser under året, andel deltagare som uppnått godkänt betyg på nationella slutprov och sysselsättning efter avslutade studier.

Regeringen redovisar även andra uppgifter än resultatindikatorer för att beskriva utvecklingen inom området, t.ex. uppgifter om kostnader och utvecklingsinsatser för kommunal vuxenutbildning. Resultatinformation som är gemensam med övriga skolväsendet redovisas i resultatredovisningen för Barn- och ungdomsutbildning och i resultatredovisningen av lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet. I resultatanalysen kommenterar regeringen inte indikatorerna och redovisar inte heller sin bedömning av måluppfyllelsen för den kommunala vuxenutbildningen annat än att man bedömer att den kommunala vuxenutbildningen fungerar väl och fyller en mycket viktig funktion i samhället.

Regeringens mål för yrkeshögskolan finns i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan och tillhörande förordning. Målet för yrkeshögskolan är bl.a. att säkerställa att eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd, att statens stöd för eftergymnasiala yrkesutbildningar fördelas effektivt och att utbildningarna håller hög kvalitet.

För att bedöma yrkeshögskolans måluppfyllelse använder regeringen en indikator som avser andel examinerade kvinnor och män som har ett arbete efter avslutad utbildning och ytterligare en indikator där det specificeras att arbetet ska vara inom utbildningsområdet. Regeringen redovisar även andra

uppgifter än resultatindikatorer för att beskriva utvecklingen inom området som antalet sökande, antalet antagna som påbörjar sina studier och antalet studerande på yrkeshögskolan. I resultatanalysen kommenterar regeringen båda indikatorerna och gör bedömningen att syftena i lagen om yrkeshögskolan uppnås.

Resultatredovisning och resultatanalys av lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet

Utbildningsutskottet har tidigare framhållit att det är angeläget att få en samlad redovisning av skolans personalsituation (bet. 2014/15:UbU1). Regeringen ger därför en särskild resultatredovisning av lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet i budgetpropositionen.

I resultatredovisningen använder regeringen indikatorer för personalens utbildning (andel som har pedagogisk högskoleexamen i olika skolformer), lärares legitimation och behörighet (andel med legitimation och behörighet i olika skolformer), lärar- och förskolläraryt utbildning (söktryck, antal nybörjare och antal examinerade på olika utbildningar) samt lärar- och förskolläraryt försörjning (rekryteringsbehov, examinationsbehov, beräknad examination och andel arbetsgivare med personalbrist). Totalt används 13 indikatorer.

Regeringen redovisar resultaten för personalsituationen per skolform, utvecklingen för lärar- och förskolläraryt utbildningarna, Skolverkets och Universitetskanslerämbetets (UKÄ) prognoser över skolväsendets behov av lärare och förskollärare samt huvudmännens bedömning av personalsituationen. Regeringen redovisar också ett nytt samlat statsbidrag till huvudmän som inrättar karriärsteg för lärare och insatser för fler yrkeslärare m.m.

I resultatanalysen kommenterar regeringen nästan alla indikatorer. Regeringens slutsats är bl.a. att indikatorerna visar en tudelad bild av lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet. Antalet barn och elever ökar generellt i de olika verksamhetsformerna men mindre de senaste åren. Antalet lärare, förskollärare samt övrig personal inom förskola och fritidshem har ökat. Utvecklingen innebär en något minskad lärartäthet i flertalet verksamhetsformer. Samtidigt är det enligt regeringen positivt att ökningen av lärarkåren till stor del utgjorts av lärare med pedagogisk högskoleexamen.

Utskottets bedömning

Utskottet ser positivt på att Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) fortsätter arbetet med att utveckla mål- och resultatstyrningen i budgetpropositionen. Utskottet har förståelse för att det är ett långsiktigt arbete och sätter stort värde på en fortsatt dialog. I det följande redovisas de iakttagelser som utskottet gjort med anledning av budgetpropositionen för 2021. Uppföljningen fokuserar på resultatredovisningen och den analys som regeringen redovisar mot det övergripande målet för hela utgiftsområdet samt

resultatredovisningen för området Kommunal vuxenutbildning och yrkes-
högskola och den särskilda resultatredovisningen av lärar- och förskolläraryrkes-
situationen.

Resultatredovisningen

Utskottet kan inledningsvis konstatera att de indikatorer som används för att mäta måluppfyllelsen på en övergripande nivå inom utbildningsområdet är åtta till antalet (förra året sju). I förhållande till förra året är alla indikatorer utom en nya, bl.a. har indikatorn EU:s utbildningspolitiska riktmärken utgått. Sju av åtta indikatorer är nu kopplade till internationell statistik eller undersökningar som tillhandahålls av OECD. Utskottet välkomnar att arbetet med att revidera indikatorernas antal och utformning fortsätter men skulle gärna se att skälen redovisas vid byte av indikatorer. Särskilt mot bakgrund av de stora förändringarna som gjorts av indikatorerna. Utskottet vill här också understryka vikten av långsiktighet vid framtagande av indikatorer för att i möjligaste mån säkerställa att indikatorerna kan följas under en längre tid.

Förra året införde regeringen en ny bedömningsgrund för utgiftsområdets övergripande del, nämligen en väl fungerande och hållbar kompetensförsörjning. Inga indikatorer var kopplade till den bedömningsgrunden. I årets resultatredovisning följs utvecklingen av kompetensförsörjningen upp med tre nya indikatorer. Kompetensförsörjning är en relevant aspekt av målet för utgiftsområdet och därmed en viktig del i regeringens resultatredovisning till riksdagen, anser utskottet. Utskottet välkomnar mot den bakgrunden att tre nya indikatorer har introducerats.

Utskottet noterar i likhet med förra året att det helt saknas indikatorer för vissa skolformer, t.ex. sameskolan, specialskolan, fritidshemmet, grundsärskolan och gymnasiesärskolan, även om vissa uppgifter redovisas om eleverna och verksamhetens kostnader. Utskottet skulle gärna se en utveckling av regeringens resultatredovisning för dessa skolformer bl.a. mot bakgrund av att utskottet, i samband med behandlingen av Riksrevisionens rapport om grundsärskolans kunskapsuppdrag (RiR 2019:13), konstaterade att regeringen framöver kommer att ha bättre möjligheter att redovisa utvecklingen i grundsärskolan till riksdagen, givet den beslutade ändringen i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken (bet. 2019/20:UbU7 s. 14 och 15). Vidare bedömde Riksrevisionen i en tidigare granskning av samisk utbildning att måluppfyllelsen i flera avseenden var låg när det gäller de statliga insatserna för samisk utbildning (RiR 2017:15).

Av de elva diagrammen i resultatredovisningsavsnittet som är övergripande för hela utgiftsområdet är det fyra som redovisar tio år eller mer. Utskottet anser att det är önskvärt att ytterligare någon eller några tidsserier för diagrammen i de fall det är möjligt skulle vara minst tioåriga.

Utskottet noterar att målet för utgiftsområdet presenteras utan rubriken Mål för utgiftsområdet (se prop. s. 20). Målet har därmed hamnat under rubriken

2.2 Utgiftsutveckling, vilket gör att målet för utgiftsområdet är onödigt svårt att hitta propositionen.

När det gäller området Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola är utskottet positivt till att regeringen även redovisar andra uppgifter än resultatindikatorer för att beskriva utvecklingen inom området, som t.ex. uppgifter om kostnader och utvecklingsinsatser för kommunal vuxenutbildning och antalet studerande i yrkeshögskolan fördelade på olika yrkesområden. Det ger en bredare förståelse för området, menar utskottet.

Resultatanalysen och måluppfyllelsen

I den övergripande resultatanalysen för hela utgiftsområdet drar regeringen slutsatsen att Sverige sammantaget i flera avseenden fortfarande är en framstående kunskaps- och forskningsnation. Utskottet noterar att regeringen i år till skillnad från förra året inte bara kommenterar alla de indikatorer som mäter måluppfyllelsen inom utbildningsområdet. Även indikatorer som presenteras i områdena Barn- och ungdomsutbildning, Universitet och högskolor respektive Forskning kommenteras och integreras i analysen för hela utgiftsområdet. Däremot saknas i analysen en koppling till indikatorerna för området Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola. Utskottet välkomnar denna förändring som tydligare kopplar ihop resultaten för de olika områdena med målet för hela utgiftsområdet. Utskottet skulle gärna se en utveckling där resultaten för de olika områdena i än högre utsträckning integreras i resultatanalysen för hela utgiftsområdet.

I den övergripande resultatanalysen för utgiftsområdet konstaterar regeringen att det finns utmaningar framöver när det gäller att tillgodose behovet av olika utbildningsgrupper och att trygga Sveriges kompetensförsörjning. De tre indikatorerna kopplade till kompetensförsörjningen har regeringen i övrigt inte kommenterat närmare. Det hade enligt utskottet varit önskvärt att regeringen uttalat sig närmare om bedömningsgrunden kompetensförsörjning i resultatanalysen när tre nya indikatorer nu introducerats.

I resultatanalysen för området Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola kommenterar regeringen båda indikatorerna för yrkeshögskolan och gör sammantaget bedömningen att syftena i lagen om yrkeshögskolan uppnås. När det gäller den kommunala vuxenutbildningen kommenterar regeringen endast en av sju indikatorer. Regeringen gör bedömningen att komvux fungerar väl och fyller en mycket viktig funktion i samhället. Utskottet vill mot denna bakgrund framhålla behovet av en tydlig koppling till indikatorer i resultatanalysen för området, liksom en mer systematisk genomgång av samtliga indikatorers utfall. Utskottet vill också framhålla vikten av att en utförlig bedömning av måluppfyllelsen även redovisas för den kommunala vuxenutbildningen. En omfattande och växande verksamhet som kommunal vuxenutbildning bör regeringen kunna uttala sig om måluppfyllelsen för, anser utskottet.

Utskottet välkomnar den särskilda resultatredovisningen av lärar- och förskollärarsituationen i skolväsendet. I resultatanalysen noterar utskottet att regeringen kommenterar nästan alla indikatorer.

2 Statens budget inom utgiftsområde 16

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen för 2021 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt regeringens förslag och lämnar de bemyndiganden som regeringen har begärt. Motionärernas alternativa förslag till statens budget för 2021 inom utgiftsområde 16 avslås.

Jämför reservationen (SD) och särskilt yttrande 1 (M), 2 (V) och 3 (KD).

Propositionen

Omfattning och mål

Utgiftsområdet omfattar utgifter för utbildning inom skolväsendet (inklusive kommunal vuxenutbildning), yrkeshögskolan samt universitet och högskolor. Även utgifter för myndigheter inom utbildningsområdet omfattas. Likaså omfattas utgifter för statlig finansiering av forskning och forskningsmyndigheter. Huvudmannaskapet för olika skolformer och verksamheter inom utgiftsområdet varierar, liksom finansieringsformerna. Staten styr genom finansiering, reglering och uppställda mål, tillsyn och tillståndsprövning samt uppföljning och kvalitetssäkring.

Målet för utgiftsområdet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1 utg.omr. 16 avsnitt 2.3, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98).

Övergripande om politikens inriktning för utgiftsområdet

Målet för regeringens politik när det gäller utgiftsområdet är att värna Sveriges position som en ledande kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (avsnitt 2.9 i propositionen). Huvudprioriteringarna för politiken är att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten i skolan. Valfrihet är en grundläggande princip. Inom kommunernas vuxenutbildning, yrkeshögskolan och högskolan ska hög kvalitet i utbildningarna prioriteras och fler ska ha möjlighet att studera. Det ska finnas goda möjligheter att utbilda sig oavsett var i landet man bor och kompetensförsörjningen ska förbättras. Den fria forskningen ska värnas samtidigt som forskningspolitiken ska svara mot globala och nationella samhällsutmaningar.

Utbildning och bildning ger kunskaper och perspektiv som möjliggör personlig utveckling och skapar förutsättningar för ett aktivt deltagande i ett demokratiskt samhälle. Alla barn, unga och vuxna ska ges förutsättningar att pröva och utveckla sin förmåga och sina kunskaper till sin fulla potential oberoende av sociala och ekonomiska förhållanden, ålder, könstillhörighet och funktionsnedsättning. Ett modernt utbildningssystem möjliggör ett livslångt

lärande som ger varje människa möjlighet att kunna växa och fylla på med kunskap under hela livet oavsett var i landet hon eller han bor.

Jämställdhetspolitikens delmål om jämställd utbildning präglar regeringens utbildningspolitik och arbetet inom utgiftsområdet. Utbildningspolitiken bidrar även till genomförandet av Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen, särskilt mål 4 God utbildning för alla.

Regeringens utbildningspolitik ska skapa förutsättningar för att ta till vara allas kompetens, möjliggöra för alla att skaffa sig ny kompetens och möta arbetsmarknadens behov. Regeringen har därför under flera år tillfört medel för att möjliggöra ett omfattande kunskapslyft motsvarande drygt 100 000 utbildningsplatser. De nya platserna och utbildningspolitiken i sin helhet är centrala för att på nytt få igång ekonomin när covid-19-pandemin klingar av.

Utbrottet av covid-19-pandemin har försämrat förutsättningarna på arbetsmarknaden och ökat behovet av utbildning, t.ex. är antalet som söker till universitet och högskolor rekordhøgt. Unga får svårt att få sitt första jobb, och långtidsarbetslösa och personer som var arbetslösa innan krisen har det extra tufft. För dessa ger utbildning av hög kvalitet en möjlighet att stärka chanserna till arbete. Många behöver också omställningsåtgärder efter lång tid i arbetslivet. För företag och anställda som deltar i korttidsarbete kan kompetensinsatser under korttidsarbetet vara av stort värde. Satsningar inom utbildningspolitiken kommer att vara centrala för att återstarta ekonomin. För att underlätta för fler att studera har regeringen redan under 2020 gjort en rad satsningar. Många av dessa bygger vidare på tidigare satsningar inom ramen för Kunskapslyftet men nya har också tillkommit. Merparten av förslagen föreslås även fortsätta under kommande år.

Regeringen prioriterar arbetet för att få fler att vilja bli och förbli lärare och omfattande insatser har genomförts. Situationen kräver ett fortsatt intensivt arbete för fler behöriga lärare. Regeringen kommer även fortsättningsvis att göra breda insatser för att bl.a. få fler att påbörja och examineras från lärarutbildningarna och för att skapa fler vägar in i läraryrket.

Verksamma lärare och förskollärare behöver få goda förutsättningar för att utvecklas i sin profession och utveckla sin undervisning. En god arbetsmiljö och rätt förutsättningar för att bedriva undervisning är angeläget. Ett nationellt professionsprogram för lärare och rektorer ska inrättas. Lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna byggs ut och rekryteringen till utbildningarna måste fortsätta öka och breddas. Möjligheterna för både behöriga och obehöriga lärare att få sina kunskaper validerade och komplettera dem måste fortsätta förbättras och det måste bli enklare för redan högskoleutbildade att komplettera sin utbildning för att bli legitimerade lärare. Samtidigt ska kvaliteten i utbildningarna höjas och kopplingen mellan teori och praktik stärkas. Regeringen vill öka möjligheterna att arbeta och studera till lärare parallellt och stärker därför förutsättningarna för att bedriva sådan lärarutbildning.

Under 2020 presenterades ett förslag till ett nytt ramverk för EU-samarbetet på utbildningsområdet för nästa tioårsperiod (preliminärt Utbildning 2030).

Förhandlingarna förväntas slutföras under första delen av 2021. Genom ett fortsatt aktivt deltagande i detta arbete stärker regeringen ytterligare kunskapsbasen för det nationella arbetet inom utbildningsområdet. Även erfarenheterna från olika internationella sammanhang om covid-19-pandemins påverkan på utbildnings- och forskningsområdet väntas påverka inriktningen på det fortsatta internationella arbetet. OECD-studierna PISA och PIAAC är prioriterade även i fortsättningen.

I oktober 2021 står Sverige värd för ett internationellt högnivåforum i Malmö om hågkomst av Förintelsen och om bekämpande av antisemitism.

Budgetförslag

Regeringen föreslår att 92 077 789 000 kronor anvisas till 103 anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Utgiftsområdet är indelat i fyra områden. Mer än hälften av medlen (51,4 miljarder kronor) avsätts för området Universitet och högskolor. Nästan en fjärdedel av medlen (23,6 miljarder kronor) avsätts för området Barn- och ungdomsutbildning, varav 21,1 miljarder kronor avser utgifter för statliga bidrag. En tiondel av medlen (9,5 miljarder kronor) avser området Forskning, med anslag till bl.a. forskning och forskningens infrastruktur. 7,4 miljarder kronor avser statsbidrag för området Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola. Därutöver avsätts ungefär 175 miljoner kronor till anslag för gemensamma ändamål t.ex. Sveriges medlemsavgift till Unesco. Regeringen föreslår också beställningsbemyndiganden under tolv anslag på sammanlagt närmare ca 49,7 miljarder kronor. I bilaga 2 och 3 till betänkandet finns det en sammanställning av regeringens förslag till anslag för 2021 och beställningsbemyndiganden. Vidare föreslås ett antal bemyndiganden för regeringen, bl.a. att besluta om bidrag till forskningsanläggningen ESS (European Spallation Source) på högst 800 miljoner kronor.

Motionerna

Moderaterna, Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet och Kristdemokraterna har i sina motioner föreslagit alternativ till regeringens förslag för vissa anslag. I förhållande till regeringens förslag till budget föreslår Moderaterna en minskning av anslagsnivån för utgiftsområdet med 365 miljoner kronor. Sverigedemokraterna föreslår att anslagsnivån för utgiftsområdet minskar med ca 1,3 miljarder kronor jämfört med regeringens förslag. Vänsterpartiet föreslår en ökning av anslagsnivån för utgiftsområdet om ca 4,4 miljarder kronor i förhållande till regeringens förslag. Kristdemokraterna föreslår att anslagsnivån för utgiftsområdet ökas med 115 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. En sammanställning av motionärernas anslagsförslag för 2021 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning finns i bilaga 2 till betänkandet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker punkterna 1–7 i propositionen om anslag och bemyndiganden och avstyrker motionerna. I avsnitten 3–7 nedan redogörs närmare för innehållet i propositionen och motionerna samt för skälen till utskottets ställningstagande. Utskottet ställer sig också bakom regeringens bedömningar när det gäller de tillkännagivanden som redovisas i propositionen.

3 Barn- och ungdomsutbildning

Propositionen

Omfattning, mål och resultatanalys

Området Barn- och ungdomsutbildning omfattar förskola, annan pedagogisk verksamhet, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, fritidshem, gymnasieskola och gymnasiesärskola. Hösten 2019 var drygt en halv miljon barn inskrivna i förskolan eller 85,4 procent av landets alla 1–5-åringar. Läsåret 2019/20 gick drygt 120 000 elever i förskoleklass och nästan 1,1 miljoner elever i grundskolan. Hösten 2019 gick ca 350 000 elever i gymnasieskolan. Antalet elever i fritidshem uppgick 2019 till nära en halv miljon elever.

Som mål för området hänvisar regeringen till det som anges i skollagen (2010:800) om syftet med utbildningen inom skolväsendet. Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.

Regeringen anger också att målen för området ligger i linje med Sveriges genomförande av mål 4 i Agenda 2030, som syftar till att säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

Regeringen redovisar resultaten inom området och drar bl.a. följande slutsatser (avsnitt 3.4 i propositionen). Bedömningen är att det är stora variationer i områdets måluppfyllelse. Deltagandet i utbildning är högt på en övergripande nivå och resultaten på nationella såväl som internationellt jämförbara prov är generellt goda. Samtidigt noteras betydande variationer på punkter såsom uppmätta skillnader mellan elever av olika kön, likvärdighet och skolväsendets förmåga att verka kompensatoriskt. Regeringen redovisar därefter bedömningar av måluppfyllelsen i olika skolformer.

Det var ungefär var fjärde elev som lämnade årskurs 9 våren 2019 utan ett godkänt betyg i ett eller flera ämnen. Utvecklingen har varit likartad över tid, vilket sammantaget pekar på fortsatta utmaningar i skolans arbete för elevernas utveckling mot målen. Utvecklingen vad gäller behörighet till

gymnasieskolans nationella program visar inte på någon större förändring mellan 2018 och 2019 men är i ett längre perspektiv på en fortsatt låg nivå. Elevernas bakgrund fortsätter att ha stor betydelse för skolresultaten. Att Sverige jämfört med övriga OECD-länder ligger kvar på en genomsnittlig nivå när det gäller likvärdighet är bekymmersamt. Resultaten i gymnasieskolan utvecklas i huvudsak väl i förhållande till målet. Inom både grundskolan och gymnasieskolan kvarstår dock utmaningar, t.ex. med bristande likvärdighet i fråga om betygssättning och resultatskillnader mellan elever med utländsk bakgrund och elever med svensk bakgrund samt mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund.

Redovisade tillkännagivanden

Regeringen redovisar behandlingen av två tillkännagivanden inom Barn- och ungdomsutbildning (avsnitt 2.7 och 3.6 i propositionen). Dessa avser

- en plan för att legitimera fler yrkesgrupper
- möjligheter att kombinera gymnasieutbildning med elitsatsning i idrott

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den bör återkomma till riksdagen med en plan för hur fler yrkesgrupper kan innefattas i legitimationsreformen (bet. 2013/14:UbU6 punkt 2, rskr. 2013/14:27). Den 15 september 2016 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. identifiera eventuella problem som följer av reglerna för legitimation och behörighet och bedöma om det fanns behov av att justera reglerna om legitimation och behörighet utan att reformens grundprincip förändras, för att underlätta kompetensförsörjning. I detta uppdrag ingick bl.a. att överväga om undantagen från kraven på legitimation och behörighet för lärare i modersmål och i yrkesämnena borde upphöra. Utredaren skulle vidare överväga om fritidspedagoger eller motsvarande skulle omfattas av legitimationssystemet.

I juni 2017 lämnade utredaren delbetänkandet Utbildning, undervisning och ledning – reformvård till stöd för en bättre skola (SOU 2017:51) och i mars 2018 slutbetänkandet Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17). I propositionen Fler nyanlända ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas (prop. 2017/18:194) föreslogs bl.a. att det undantag i skollagen (2010:800) som gav fritidspedagoger eller motsvarande möjlighet att undervisa i fritidshemmet utan legitimation och behörighet skulle tas bort. Riksdagen beslutade den 19 juni 2018 i enlighet med förslagen i propositionen (bet. 2017/18:UbU31, rskr. 2017/18:430). Övriga förslag i betänkandena bereds inom Regeringskansliet.

Den 9 maj 2018 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. kartlägga behovet av åtgärder när det gäller undervisningen i modersmål och studiehandledning på modersmål i grundskolan och motsvarande skolformer. I maj 2019 lämnade utredaren betänkandet För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – Modersmåls-

undervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18). I betänkandet finns rekommendationer om hur lärarförsörjningen inom ämnet modersmål ska kunna tryggas och utvecklas, bl.a. en mer flexibel grundlärarexamen och ändrade krav för behörighet att undervisa i ämnet modersmål. Mot bakgrund av den brist på legitimerade och behöriga lärare som råder och att det inom överskådlig framtid fortfarande kommer att råda stor brist på sådana lärare avser regeringen inte att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av tillkännagivandet. Att införa krav på legitimation för ytterligare kategorier av lärare inom skolan skulle inte underlätta den rådande situationen. Regeringen arbetar i stället med olika åtgärder för att öka antalet legitimerade lärare i verksamheten, t.ex. genom att i enlighet med januariavtalet, den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna ta fram förslag om att korta den kompletterande pedagogiska utbildningen (KPU) och höja studietakten. Detta bedöms vara mest ändamålsenligt i den nuvarande situationen med stor lärarbrist. Enligt regeringen får tillkännagivandet om en plan för att legitimera fler yrkesgrupper anses slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den bör utreda möjligheterna att införa särskilda regleringar för idrottsgymnasier som möter olika idrotters behov och förutsättningar och som möjliggör kombinationen elitidrott och gymnasiestudier (bet. 2018/19:UbU17 punkt 3, rskr. 2018/19:269). Tillkännagivandet om möjligheter att kombinera gymnasieutbildning med elitsatsning i idrott är enligt regeringen inte slutbehandlat.

Politikens inriktning

Fokus i skolan ska vara på kunskap och bildning. Alla elever har rätt att utvecklas och skolan ska ge alla möjlighet att nå kunskapsmålen oavsett bakgrund och behov. Därför måste alla skolor vara bra skolor. Detsamma gäller förskolan där alla barn ska mötas av kunniga och kompetenta förskollärare, barnskötare och annan personal. Barngrupperna ska ha en lämplig sammansättning och storlek och barnen ska erbjudas en god miljö. För att stärka skolorna och ytterligare höja elevernas kunskapsresultat behövs fortsatta reformer.

I avsnittet (3.5 i propositionen) redogör regeringen för initiativ som regeringen tagit eller avser att ta inom området samt ett antal större satsningar.

Regeringen föreslår en ökning av det statliga stödet till skolor i områden med socioekonomiska utmaningar med riktade satsningar som ska gå till förbättrad arbetsmiljö och arbetsvillkor för lärare i utsatta områden. Vidare föreslås en tillfällig allmän förstärkning av det statliga stödet till skolväsendet med 1 miljard kronor under 2021. Det är en skolsatsning på t.ex. ökad undervisningstid, mer läxhjälp och bättre arbetsmiljö för lärare. Regeringen föreslår ökade resurser till Statens skolinspektion för att myndigheten ska kunna genomföra fler inspektioner i syfte att öka kunskapsresultat och jämlikhet.

Genom att stärka det språkutvecklande arbetet i förskolan kan barn få mer jämlika förutsättningar inför skolstarten. Regeringen föreslår därför en förstärkning av det statliga stödet för bättre språkutveckling i förskolan. Dessutom föreslås en satsning för att ge bättre förutsättningar att främja elevers läsförmåga. Lovskola och läxhjälp är viktiga för att fler elever ska ges möjlighet att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program och att slutföra gymnasieskolan med en gymnasieexamen. Satsningen på lovskola innebär att fler elever får möjlighet till lovskola och att den erbjuds från tidigare ålder. För att bättre tillgodose huvudmännens och elevernas behov anser regeringen att de medel som avsatts för lovskola och läxhjälp bör kunna användas mer samlat.

Covid-19-pandemin har ändrat förutsättningarna för att bedriva ordinarie undervisning och detta bedöms öka behovet av lovskola och läxhjälp. För arbetet med att genomföra strategin för digitalisering inom skolväsendet anser regeringen att en ny överenskommelse om detta bör slutas med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Det är viktigt att dra lärdom av den snabba digitala omställning som covid-19-pandemin har tvingat skolan till, så att den kan fortgå och genomföras på ett samordnat sätt som når alla huvudmän.

Regeringens tidigare presenterade ambition att de riktade statsbidragen på utbildningsområdet ska bli betydligt färre och enklare kvarstår. Samtidigt kommer det, enligt regeringen, även i fortsättningen att finnas ett behov av att staten riktar väl avvägda statsbidrag till specifika verksamhetsområden med stora utvecklingsbehov. För att bidra till en förskoleverksamhet av hög kvalitet aviseras ett samlat bidrag riktat mot förskolan. Vidare tar regeringen flera steg för en långsiktig bidragsstruktur för fortbildning. För att öka den vetenskapliga grunden i undervisningen och därigenom skapa förutsättningar för förbättrade kunskapsresultat anser regeringen därutöver att det bidrag till praktisknära skolforskning som Skolforskningsinstitutet fördelar bör ökas.

Regeringen anger vidare bl.a. att resurser föreslås för ett förberedelsearbete för att kunna utarbeta regionala planeringsunderlag som ska stödja huvudmän i deras planering och dimensionering av gymnasial utbildning. Ytterligare medel föreslås också avsättas för det fortsatta arbetet med att inrätta professionsprogram.

Budgetförslag

Regeringen föreslår 15 anslag inom området Barn- och ungdomsutbildning om sammanlagt 23,6 miljarder kronor.

Fem anslag om sammanlagt nära 2,5 miljarder kronor avser förvaltningsutgifter för myndigheter: 1:1 *Statens skolverk*, 1:2 *Statens skolinspektion*, 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, 1:4 *Sameskolstyrelsen* och 1:11 *Skolforskningsinstitutet*.

Tio anslag om sammanlagt 21,1 miljarder kronor avser utgifter för statliga bidrag: 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*, 1:6 *Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan*, 1:7 *Maxtaxa i förskola*,

fritidshem och annan pedagogisk verksamhet m.m., 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m., 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet, 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal, 1:12 Praktisk skol forskning, 1:13 Bidrag till lärarlöner, 1:14 Särskilda insatser inom skolområdet och 1:15 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling.

Regeringen föreslår bemyndiganden om ekonomiska åtaganden för sex av dessa statsbidragsanslag: 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*, 1:6 *Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan*, 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal*, 1:12 *Praktisk skol forskning*, 1:13 *Bidrag till lärarlöner* och 1:15 *Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling*.

Nedan sammanfattas regeringens budgetförslag för området barn- och ungdomsutbildning (avsnitt 3.7 i propositionen). I propositionen redovisas under varje anslag anslagsutvecklingen över tid i en tabell: utfall och anslagssparande för 2019, anslag och utgiftsprognos för 2020, regeringens förslag för 2021 och regeringens beräkning av anslaget för 2022 och 2023. För varje anslag anger regeringen också det tänkta ändamålet. Under respektive anslag återfinns regeringens närmare överväganden med förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå. I tabellen Förändringar av anslagsnivån framgår om anslagsförändringen är en följd av pris- och löneomräkning, överföring till eller från andra anslag och/eller beslut om en ökning eller minskning av anslaget. Under anslagen för Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen återfinns också en budget för avgiftsbelagd verksamhet.

Anslagen

Anslaget 1:1 Statens skolverk

Regeringen anger att anslaget får användas för Statens skolverks förvaltningsutgifter.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 1 156 702 000 kronor för 2021. Anslaget minskar med 6 610 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

För att möjliggöra uppbyggnad av kapacitet för att kunna administrera insamling av de uppgifter som behövs för den officiella statistiken beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 10 miljoner kronor 2021–2023. För fortsatt utveckling av professionsprogram beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 3 miljoner kronor 2021 och med 2 miljoner kronor 2022.

Anslaget 1:2 Statens skolinspektion

Regeringen anger att anslaget får användas för Statens skolinspektionens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för verksamhetsutgifter för Barn- och elevombudet samt Skolväsendets överklagandenämnd.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 468 004 000 kronor för 2021. Anslaget minskas med 2 412 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

För att kunna öka kapaciteten i inspektionsverksamheten beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 20 miljoner kronor fr.o.m. 2021.

Anslaget 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten

Regeringen anger att anslaget får användas för Specialpedagogiska skolmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för myndighetens verksamhet, produktionsstöd för läromedelsframställning och visst internationellt samarbete.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 769 676 000 kronor för 2021. Anslaget minskas med 4 140 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

Anslaget 1:4 Sameskolstyrelsen

Regeringen anger att anslaget får användas för Sameskolstyrelsens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för Sameskolstyrelsens verksamhet.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 58 003 000 kronor för 2021. Anslaget minskas med 280 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

För att bl.a. stärka den integrerade samiska undervisningen och läromedelsproduktionen beräknar regeringen att Sameskolstyrelsen bör tillföras utökade resurser med 6 miljoner kronor 2021 och 2022 och därefter med 4 miljoner kronor per år fr.o.m. 2023.

Anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för att främja utveckling av skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet samt för insatser som syftar till att minska skolsegregation. Anslaget får även användas för utgifter för svenskt deltagande i internationella studier och tävlingar på utbildningsområdet. Anslaget får vidare användas för utgifter för administration av uppdrag, uppföljning och utvärdering av uppdrag och satsningar, utredningar samt statsbidrag och stipendier.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 4 797 193 000 kronor för 2021. För en allmän förstärkning av det statliga stödet till skolväsendet beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 1 miljard kronor 2021. Regeringen beräknar vidare att anslaget behöver ökas med 100 miljoner kronor per år fr.o.m. 2021 för att förstärka det statliga stödet för bättre språkutveckling i förskolan. För en riktad satsning på skolor i områden med socioekonomiska utmaningar beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 385 miljoner

kronor 2021, 420 miljoner kronor 2022 och därefter med 405 miljoner kronor per år fr.o.m. 2023. Regeringen bedömer vidare bl.a. att statsbidragen för läxhjälp och undervisning under skollov bör ökas och beräknar att anslaget behöver öka med 170 miljoner kronor 2021 och med 100 miljoner kronor 2022 respektive 2023. För att finansiera andra prioriterade satsningar föreslår regeringen bl.a. att statsbidraget för fler lärarassistenter minskas med 500 miljoner kronor fr.o.m. 2021.

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 537 180 000 kronor 2022–2029. Skälen är att Statens skolverk inom sin verksamhet behöver kunna sluta fleråriga ekonomiska avtal. Vidare behöver myndigheten kunna lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag.

Anslaget 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom skolområdet för elever med funktionsnedsättning som är mottagna vid någon av de riksrekryterande utbildningarna i Göteborgs kommun, Kristianstads kommun, Linköpings kommun, Stockholms kommun och Örebro kommun.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 315 218 000 kronor för 2021.

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 35 500 000 kronor 2022. Skälet är att myndigheten beslutar om bidrag för omvårdnad och habilitering för elever som deltar i Rh-anpassad gymnasieutbildning (utbildning för elever med svåra rörelsehinder). Bidraget beviljas per läsår.

Anslaget 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet m.m.

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan, fritidshemmet och pedagogisk omsorg. Anslaget får vidare användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa för kvalitetssäkrande åtgärder inom förskolan, fritidshemmet och pedagogisk omsorg. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att stimulera omsorg under kvällar, nätter och helger. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att stimulera minskade barngrupper och ökad personaltäthet i förskolan.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 3 903 000 000 kronor för 2021. Som ett led i regeringens arbete med att minska antalet riktade statsbidrag på utbildningsområdet anser regeringen att bidragen för mindre barngrupper i förskolan och statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder inom förskolan, fritidshemmet och annan pedagogisk verksamhet till kommuner som tillämpar maxtaxa bör föras samman till ett sammanhållet bidrag riktat mot förskolan.

Anslaget 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för

- ersättning vid personskada till elev i viss gymnasieskolutbildning
- statsbidrag för avgifter till International Baccalaureate Office och för viss International Baccalaureateutbildning
- statsbidrag och särskilt stöd för utbildningsverksamhet med särskild inriktning
- statsbidrag för riksrekryterande gymnasiala utbildningar
- ersättning till skolhuvudmän för kostnader för nordiska elever
- statsbidrag för utlandssvenska elever samt barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige eller som vistas i landet utan tillstånd.

Anslaget får även användas för utgifter för arbete med administration och uppföljning av statsbidrag. Anslaget användes tidigare även till utgifter för riksinternatskolor.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 208 720 000 kronor för 2021. På grund av hög efterfrågan på medel från anslaget föreslår regeringen att anslaget förstärks. Regeringen beräknar att anslaget behöver ökas med 18 miljoner kronor 2021 och att anslaget behöver höjas med 10 miljoner kronor 2022.

Anslaget 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Anslaget får även användas för utgifter inom ramen för Statens skolverks utvecklingsinsatser för svensk undervisning i utlandet och för stöd för undervisning i svenska vid utländska skolor. Anslaget får vidare användas för utgifter för anställda vid Europaskolorna.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 109 986 000 kronor för 2021.

Anslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

Regeringen anger att anslaget får användas för fortbildning av lärare, förskolepersonal, rektor och viss annan personal.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 504 026 000 kronor för 2021. För en fortsatt utveckling av professionsprogram beräknar regeringen att anslaget behöver höjas med 39 miljoner kronor 2021, 100 miljoner kronor 2022 och därefter med 181 miljoner kronor per år fr.o.m. 2023. Vissa statsbidrag för fortbildningsinsatser utnyttjas inte fullt ut varför regeringen bedömer att medel från sådana statsbidrag bör omfördelas till andra prioriterade områden. För att ge bättre förutsättningar att främja elevers läsförmåga beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 25 miljoner kronor per år 2021–2023.

För att möjliggöra ett inrättande av en långsiktig bidragsstruktur för fortbildning föreslår regeringen vidare att de medel som är anvisade under detta anslag inte längre bör kopplas till specifika insatser med olika målgrupper och ersättningsmodeller utan enbart bör kopplas till anslagets ändamål.

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 552 000 000 kronor 2022–2025. Skälet är att Statens skolverk behöver ingå fleråriga avtal med lärosäten om uppdragsutbildning och lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag.

Anslaget 1:11 Skolforskningsinstitutet

Regeringen anger att anslaget får användas för Skolforskningsinstitutets förvaltningsutgifter.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 24 735 000 kronor för 2021. Anslaget minskas med 130 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

Anslaget 1:12 Praktisknära skolforskning

Regeringen anger att anslaget får användas till finansieringsbidrag inom den praktisknära skolforskningen. Anslaget disponeras och fördelas av Skolforskningsinstitutet.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 18 543 000 kronor för 2021. För att öka den vetenskapliga grunden i undervisningen anser regeringen att anslaget bör ökas med 13,5 miljoner kronor 2022 och med 17,5 miljoner kronor per år fr.o.m. 2023.

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 69 086 000 kronor 2022–2024. Regeringen anger att det behövs ett bemyndigande att ingå ekonomiska åtaganden för att kunna utlysa och fördela medel för praktisknära forskning.

Anslaget 1:13 Bidrag till lärarlöner

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till höjda löner för lärare och förskollärare i fritidshemmet, förskolan, förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer samt i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Anslaget får även användas för karriärstegsreformen och för särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med examen på forskarnivå.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 4 875 000 000 kronor för 2021. För att möjliggöra att satsningen på särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med examen på forskarnivå kan fortsätta beräknar regeringen att anslaget behöver ökas med 7 miljoner kronor 2021 och 23 miljoner kronor årligen 2022–2026.

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 426 000 000 kronor

2022. Statens skolverk behöver kunna lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag.

Anslaget 1:14 Särskilda insatser inom skolområdet

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för insatser för elever med funktionsnedsättning eller med andra särskilda behov.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 163 418 000 kronor för 2021.

Anslaget 1:15 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter som syftar till att stärka likvärdigheten och kunskapsutvecklingen i förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 6 230 000 000 kronor för 2021.

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 6 230 000 000 kronor 2022. Skälen för detta är följande. Bidraget lämnas för ett kalenderår i sänder och bidragsramarna kommer att variera i storlek för huvudmännen med hänsyn till förändringar i elevantal och elevernas socioekonomiska bakgrund. Huvudmännen behöver därför information om bidragsramarnas storlek inför sina egna budgetprocesser, vilket innebär att beslut om bidragsram behöver fattas året innan bidragsåret.

Motionerna

Moderaterna

I kommittémotion 2020/21:3332 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en ökning på anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* med 40 000 000 kronor och på anslaget 1:13 *Bidrag till lärarlöner* med 45 000 000 kronor. Motionärerna föreslår i förhållande till regeringens förslag en minskning på anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* med 90 000 000 kronor och på anslaget 1:15 *Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling* med 405 000 000 kronor.

Innebörden av motionärernas anslagsförslag ovan framgår ytterligare av vad som behandlas i följande yrkanden.

I yrkande 2 anger motionärerna att en satsning på anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* avser medel för en reformering av Skolinspektionen och ett utökat uppdrag för myndigheten. Anslaget bör tillföras 50 000 000 kronor årligen 2021–2023 för detta ändamål. Motionärerna avvisar samtidigt regeringens satsning på Skolinspektionen om 20 000 000 kronor årligen 2021–2023. I yrkande 3 anger motionärerna att en annan satsning på anslaget avser ett övertagande av ansvar för Skolinspektionen för tillståndsgivning och tillsyn av samtliga förskolor och pedagogisk omsorg. Anslaget bör tillföras 10 000 000 kronor årligen 2021–2023 för detta.

Föreslagna förändringar på anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* redovisas i det följande.

I yrkande 4 anges att anslaget bör tillföras 50 000 000 kronor 2021 och 100 000 000 kronor årligen 2022–2023 för satsningen på språkförskola för nyanlända barn från tre års ålder. Satsningen avser dels medel som huvudmän kan söka för att påbörja införandet av språkförskolan, dels medel för inrättande av språkförskolan när lagstiftning finns på plats.

I yrkande 5 anger motionärerna att de vill utöka satsningen på lovskola och införa en skyldighet för kommunerna att erbjuda lovskola i fyra veckor i årskurserna 6–9. Regeringens satsning på lovskola avvisas och motionärerna lägger i stället statsbidraget för undervisning under skollov som ett generellt statsbidrag under utgiftsområde 25. Frågan om lovskola behandlas även i kommittémotion 2020/21:3319 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 3. I detta yrkande begär motionärerna en utökad satsning på lovskola och att regeringen ska återkomma med ett lagförslag som innebär en skyldighet för huvudmännen att hålla obligatorisk lovskola för elever som riskerar att inte klara kunskapskraven i årskurserna 6–9.

I kommittémotion 2020/21:3332 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 6 anges att anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* bör tillföras 5 000 000 kronor för ett uppdrag till Skolverket om att kartlägga den digitala infrastrukturen i landets skolor. I yrkande 7 föreslår motionärerna att anslaget tillförs 5 000 000 kronor för ett uppdrag till Skolverket om att ta fram ett kvalitetsmått som mäter varje skolas bidrag till elevernas kunskapsutveckling. I yrkande 8 anger motionärerna att de vill tillföra anslaget 20 000 000 kronor årligen 2021–2023 för en särskild satsning på kompetensutveckling och stärkt utbildning för rektorer på särskilt utsatta skolor.

I yrkande 10 föreslås en ökning på anslaget 1:13 *Bidrag till lärarlöner* med 45 000 000 kronor årligen 2021–2023 för en utökning och breddning av satsningen på karriärtjänster.

I yrkande 11 anger motionärerna att anslaget 1:15 *Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling* bör minskas med 405 000 000 kronor 2021, 1 150 000 000 kronor 2022 och 1 600 000 000 kronor 2023 för att finansiera andra prioriterade satsningar såsom utökad undervisningstid, lovskola och förstärkta allmänna bidrag till kommunerna inom utgiftsområde 25.

Sverigedemokraterna

I kommittémotion 2020/21:3108 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en ökning av anslagsnivåerna på anslagen 1:2 *Statens skolinspektion* med 300 000 000 kronor, 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* med 1 000 000 000 kronor och 1:3 *Bidrag till lärarlöner* med 325 000 000 kronor. Motionärerna föreslår en minskning av anslagsnivån i

förhållande till regeringens förslag på anslaget 1:15 *Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling* med 6 230 000 000 kronor.

Därutöver föreslår motionärerna att sju nya anslag införs och att medel tillförs dessa enligt följande: anslaget 99:1 *Stöd till glesbygdsskolor* med 370 000 000 kronor, anslaget 99:2 *Slopat karensavdrag för förskolepersonal* med 80 000 000 kronor, anslaget 99:3 *Utökning av SYV grundskola och gymnasieskola* med 125 000 000 kronor, anslaget 99:4 *Slopat karensavdrag för grundskollärare och fritidspersonal* med 80 000 000 kronor, anslaget 99:5 *Inrättande av jourklasser* med 700 000 000 kronor, anslaget 99:6 *Utökad personaltätethet fritidshem* med 450 000 000 kronor, anslaget 99:7 *Teknikbrygga* med 300 000 000 kronor och anslaget 99:13 *Skolhälsovård* med 305 100 000 kronor.

Motionärernas anslagsförslag ovan innebär bl.a. en satsning på förskolan respektive trygghet i skolan, om 1 miljard kronor vardera, enligt motionärerna. Dessa medel fördelar sig på flera anslag.

Innebörden av samtliga ovanstående anslagsförslag om satsningar redovisas i det följande.

Motionärerna föreslår en satsning på 300 000 000 kronor till Skolinspektionen för att ge myndigheten möjlighet att genomföra oanmälda inspektioner och fler kontroller och att överta dysfunktionella skolor m.m.

Motionärernas förslag på en satsning på 1 000 000 000 kronor till förskolan avses vara ett öronmärkt statsbidrag men där användningen ska bestämmas lokalt utifrån behov.

Motionärerna föreslår en satsning på 325 000 000 kronor för höjda lärarlöner. Samtidigt föreslås att en karriärtjänstmodell för lärare utvecklas, där bl.a. krav på höjda elevresultat ska ingå. Modellen ska kunna utvecklas successivt samt gälla i hela landet. Satsningen ska gälla i stället för systemet med förstälärartjänster.

Personaltätheten i fritidshemmen behöver öka så att en personal maximalt ansvarar för 20 barn och ungdomar i verksamheten. En satsning på 450 000 000 kronor föreslås för detta.

För att öka möjligheten till en levande landsbygd bör glesbygdsskolor stödjas så att verksamheten kan fortsätta vid tillfälligt sviktande underlag. En satsning föreslås på 370 000 000 kronor.

En satsning på 80 000 000 kronor föreslås för att kunna ta bort karensdagen vid sjukdom för förskolepersonal. Samma belopp föreslås för att ta bort karensdagen vid sjukdom för grundskollärare och fritidspersonal.

Studie- och yrkesvägledningen behöver stärkas och effektiviseras. Detta kan ske bl.a. genom att ge studie- och yrkesvägledarna en tydligare roll och ansvar samt genom att utveckla digitalt vägledningsstöd. Motionärerna föreslår 125 000 000 kronor för denna satsning.

Ett system med jourklasser bör enligt motionärerna införas för elever som har svårt att fungera i en normal skolsituation. Därigenom kan dessa elever få extra möjligheter till stöd och övriga elever få större möjligheter till studiero.

I allvarliga situationer bör elever kunna flyttas till särskilda jourkolor. 700 000 000 kronor föreslås för denna satsning.

Den psykiska ohälsan hos barn och unga ökar kraftigt och det bör utredas hur elevhälsan kan stärkas för att kunna ge bättre förutsättningar för att möta, och vid behov behandla, elever som mår dåligt. Motionärerna föreslår 305 100 000 kronor för satsningar på elevhälsan.

För att ungdomar som är arbetslösa efter teoretiska gymnasiestudier ska få en chans att bli anställningsbara föreslås en satsning på 300 000 000 kronor för en s.k. teknikbrygga, en statligt finansierad praktiktermin hos ett lokalt industriföretag.

Motionärerna föreslår en satsning på samtliga personalkategorier i skolan så att lärarna kan avlastas och ägna mer tid åt undervisning. Medel för mer skolpersonal finns inom utgiftsområde 25.

Motionärerna anser att anslaget 1:15 *Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling* bör tas bort. I stället satsar motionärerna medel på riktade satsningar som fler behöriga lärare, inrättande av jourklasser, stöd till skolor i glesbygd och förstärkning av Skolinspektionen.

Vänsterpartiet

I partimotion 2020/21:3190 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en ökning på anslaget 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten* med 254 500 000 kronor och på anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* med 2 500 000 000 kronor.

Därutöver föreslår motionärerna att ett nytt anslag införs och att medel tillförs detta enligt följande: anslaget 99:14 *Fler anställda i lågstadiet* med 1 000 000 000 kronor.

Motionärernas anslagsförslag ovan innebär att en satsning görs på en bättre arbetsmiljö i landets skolor genom det ökade anslaget till Specialpedagogiska skolmyndigheten. Satsningen på anslaget 1:7 avser en ökning av personaltäthet, förbättrad kvalitet, ökade möjligheter till fortbildning samt mindre gruppstorlekar i förskola och fritidshem. För motionärerna är hög personaltäthet i skolan också en prioriterad fråga och därför föreslås att det tidigare särskilda stödet för fler anställda i lågstadiet återinförs.

Kristdemokraterna

I kommittémotion 2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. yrkande 1 i denna del föreslås i förhållande till regeringens förslag en minskning på anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* med 620 000 000 kronor.

Därutöver föreslår motionärerna att fem nya anslag införs och att medel tillförs dessa enligt följande: anslaget 99:15 *Mer friskvård på fritids* med 100 000 000 kronor, anslaget 99:16 *Antimobbningsprogram* med 95 000 000 kronor, anslaget 99:17 *Utbildningsdag föräldrar* med 60 000 000 kronor,

anslaget 99:18 *Mer lärarledd undervisning* med 260 000 000 kronor och anslaget 99:19 *Motverka övergrepp i föreningar* med 70 000 000 kronor.

Innebörden av motionärernas anslagsförslag ovan framgår ytterligare av vad som behandlas i följande yrkanden.

I yrkande 2 efterfrågar motionärerna en ny lag om maximalt tolv barn i småbarnsgrupperna i förskolan. Motionärerna föreslår en finansieringsmodell i tre delar: taket i maxtaxan höjs, kommunerna ökar sina investeringar i förskolan samtidigt som staten tar huvudansvaret för att säkra finansieringen och avsätter 1 200 000 000 kronor per år 2021–2023. Samtidigt ska det gällande bidraget om 1 200 000 000 kronor per år som syftar till mindre barngrupper slopas då detta enligt motionärerna inte har gett tillräcklig effekt. Samma förslag lämnas i partimotion 2020/21:2774 av Ebba Busch (KD) yrkande 23.

I yrkande 8 efterfrågar motionärerna ökad samverkan mellan idrottsklubbar och skolornas fritidshemsverksamhet. Motionärerna föreslår 100 000 000 kronor årligen för en sådan satsning.

I yrkande 9 föreslår motionärerna 70 000 000 kronor för förskolor att ansöka om för utbildning och att införa arbetssätt som stärker barns integritet och motverkar sexuella övergrepp.

I yrkande 11 betonas vikten av att frigöra tid för mer lärarledd ämnesundervisning. I yrkande 13 föreslår motionärerna 260 000 000 kronor årligen 2021–2023 till mer lärarledd undervisning. Eftersom det råder brist på behöriga lärare ska medlen inledningsvis kunna användas till att anordna fler platser för kompletterande utbildning för akademiker i andra yrken eller för att finansiera deltidsstudier för lärarvikarier utan legitimation.

I yrkande 12 föreslås en kompetenssatsning för svensklärare inom svenska som andraspråk. För detta föreslås 150 000 000 kronor årligen 2021–2022.

I yrkande 15 lämnar motionärerna förslag om särskilda utbildningsträffar för föräldrar i syfte att involvera alla föräldrar i sina barns skolgång. För detta föreslås 60 000 000 årligen 2021–2023.

I yrkande 16 föreslås en satsning för lärare som vill utbilda sig till speciallärare eller specialpedagog, och motionärerna föreslår 230 000 000 kronor årligen 2021–2023 för detta ändamål.

I yrkande 38 begärs att alla skolhuvudmän ska ha evidensbaserade antimobbingsprogram och i yrkande 39 anges att Skolverket bör få i uppdrag att följa upp sin utvärderingsrapport om antimobbingsprogram från 2011 och att en rekommendation om lämplig metod ska tas fram. Motionärerna föreslår 95 000 000 kronor årligen från 2021 för detta arbete.

I yrkande 46 avvisar motionärerna regeringens satsning på lärarassistenter och menar att det är kommuner och huvudmän som bäst vet vilken personalkategori som behövs i deras skolor.

Utskottets ställningstagande

Övergripande

Utskottet vill inledningsvis poängtera att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Det ska också finnas en strävan i verksamheten att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen ska vidare vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet, oavsett var i landet den anordnas. Utskottet vill utifrån detta understryka vikten av att verksamheterna inom skolväsendet fungerar väl och uppfyller de krav som ställs. Det innebär t.ex. att alla skolor ska vara bra skolor.

Utskottet vill i sammanhanget påminna om att riksdagen i december 2017 fattade beslut om ett riktat stöd för insatser som syftar till att stärka likvärdighet och kunskapsutveckling i förskoleklass och grundskolan (prop. 2017/18:1 utg.omr. 16, bet. 2017/18:UbU1, rskr. 2017/18:125). Riksdagen har därefter beslutat om ökningsåtgärder av stödet, som nu även omfattar insatser i fritidshemmet. Utskottet ser positivt på den ytterligare ökningen av stödet som regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2021, till drygt 6,2 miljarder kronor.

Utskottet ser dock med allvar på regeringens bedömning att det finns stora variationer i områdets måluppfyllelse. Även om deltagande och resultat är goda sammantaget så finns betydande variationer i flera avseenden, t.ex. i kunskapsresultat mellan flickor och pojkar liksom mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund (prop. 2020/21:1 utg.omr. 16, avsnitt 3.4). Utskottet kommer att fortsätta att noga bevaka utvecklingen. I sammanhanget noterar utskottet att satsningen Samverkan för bästa skola, som Skolverket arbetar med, har bidragit positivt till utvecklingen av bl.a. arbetsätt och studieresultat i de utvalda skolorna (prop. 2020/21:1 utg.omr. 16, s. 89).

Utskottet välkomnar utskottet därför de satsningar som regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2021 – för bättre språkutveckling i förskolan liksom i skolor i områden med socioekonomiska utmaningar och den allmänna förstärkningen av stödet till skolväsendet med bl.a. satsningar på ökad undervisningstid, mer läxhjälp och bättre arbetsmiljö för lärare. Regeringen aviserar även en särskild satsning på att stärka alla elevers läsförmåga. Genom dessa förstärkningar ökar förutsättningarna för bättre förskolor och skolor och bättre kunskapsresultat, enligt utskottets mening. Utskottet har också noterat att regeringen för att stärka utbildningen i svenskämnen nyligen har gett Skolverket i uppdrag att göra en översyn av ämnena svenska och svenska som andraspråk och föreslå de förändringar som behövs för att alla elever ska nå goda kunskaper i svenska (pressmeddelande den 6 november 2020, Utbildningsdepartementet).

Utskottet har också uppmärksammat att den särskilda utredningen om en mer likvärdig skola i april 2020 lämnade betänkandet En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28). Utredningen redovisar i betänkandet en rad förslag för att öka likvärdigheten och minska segregationen i skolan. Remisstiden avslutades den 30 november 2020. Utskottet har vidare noterat det särskilda kvalitets- och likvärdighetsuppdrag som Skolverket, Skolinspektionen, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Skolforskningsinstitutet redovisade till regeringen i september 2020. Myndigheterna har lämnat förslag på bl.a. indikatorer som kan utgöra underlag för en utvecklingsinriktad dialog mellan stat och huvudmän, i syfte att förbättra förskolans och skolans resultat samt leda till ökad likvärdighet och förbättrad kvalitet ((U2020/00734/S). I sammanhanget kan också noteras den överenskommelse som regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner har tecknat om digitaliseringens möjligheter för att främja kunskapsutveckling och likvärdighet i skolväsendet (pressmeddelande den 13 november 2020, Utbildningsdepartementet).

I det följande behandlas olika områden inom barn- och ungdomsutbildning som motionärerna tar upp i sina anslagsyrkanden. Utskottet kan sammanfattningsvis konstatera att ett flertal av motionärernas yrkanden behandlar frågor som tas upp i den sakpolitiska överenskommelsen mellan regeringspartierna och Centerpartiet och Liberalerna från januari 2019. Som en följd av denna överenskommelse har också bl.a. utredningsuppdrag som omfattar olika utbildningsfrågor påbörjats, och i vissa fall även avslutats. I flera utredningar behandlas frågor som motionärerna tar upp i ovanstående yrkanden. Utskottet vill dock inte föregå det beredningsarbete som dessa utredningar föranleder. Nedan pekar utskottet på ett antal åtgärder som har bäring på det som motionärerna för fram i sina yrkanden. Sammantaget är redovisningen i avsnittet en grund för utskottets ställningstagande till regeringens anslagsförslag för området barn- och ungdomsutbildning för 2021.

Förskola

Motionärerna har flera yrkanden om behov av satsningar på förskolan, inklusive behovet av ökat stöd till barns kunskaper i svenska. Utskottet vill i detta sammanhang uppmärksamma den nyligen avslutade utredningen som har haft i uppdrag att föreslå hur förskolans arbete med barnens språkutveckling i svenska kan stärkas. Utredningen avrapporterade sitt uppdrag den 23 november 2020 med betänkandet Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67). Utredningen anger att det finns behov av insatser för att öka deltagandet i förskolan, inte minst bland nyanlända barn och andra barn med behov av bättre språkutveckling i svenska, och föreslår bl.a. att det ska vara obligatoriskt för kommunerna att erbjuda förskola för vissa barn inför höstterminen det kalenderår då barnet fyller tre år. Utredningen föreslår också att förskolan ska bli obligatorisk för alla barn

från och med fem års ålder. Vidare lämnar utredningen bl.a. ett antal förslag som syftar till att öka tillgången på legitimerade förskollärare och utbildade barnskötare samt insatser för kompetensutveckling.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag i budgetpropositionen för 2021 att öka det statliga stödet för bättre språkutveckling i förskolan med 100 miljoner kronor och instämmer i regeringens slutsats att möjligheten till jämlika förutsättningar inför skolstarten ökar genom att tidigt stärka barns svenskkunskaper. Utskottet vill också påminna om det statsbidrag som finns för att stimulera minskade barngrupper och ökad personaltäthet i förskolan. Den genomsnittliga gruppstorleken i förskolan minskade också 2019 jämfört med 2018, en utveckling som syns sedan 2015 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 16, s. 61). Antalet barn per anställd (heltidstjänst) ökade dock något, med 0,1 barn, 2019 jämfört med 2018. Andelen anställda (heltidstjänster) med en förskollärlägitimation var 40 procent 2019, en oförändrad andel jämfört med 2018 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 16, s. 32).

Utskottet noterar att regeringen aviserar i budgetpropositionen för 2021 att dagens statsbidrag riktade mot förskolan ska samlas till ett samlat bidrag, i syfte att bidra till en verksamhet av hög kvalitet.

När det gäller yrkandet om att stärka förskolebarns integritet vill utskottet påminna om att förskolans läroplan betonar vikten av att respektera barns kroppsliga och personliga integritet. Förskolan har även i uppdrag att spegla de värden som finns i barnkonventionen, där flera av artiklarna kopplar till barns integritet. Skolverket tillhandahåller stödmaterial och utbildningar för förskolans personal om hur man kan arbeta med dessa frågor.

Fritidshem

När det gäller yrkanden om fritidshem kan utskottet peka på att Utredningen om fritidshem och pedagogisk omsorg i juni 2020 lämnade betänkandet Stärk kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (SOU 2020:34). Utredningen har bl.a. haft i uppdrag att föreslå åtgärder för att öka kvaliteten och likvärdigheten i fritidshemmet och stärka dess kompensatoriska uppdrag. Utredningen lämnar förslag om bl.a. vidareutbildning och fortbildning för lärare, rektorer och skolchefer. Vidare föreslås att Skolverket ska få uppdrag att ta fram riktmärken för gruppstorlekar samt att ta fram en handlingsplan för hur elever i fritidshem i ökad utsträckning kan ta del av det närliggande förenings- och kultur- och friluftslivet. Remisstiden avslutades den 26 oktober 2020 och ärendet är under beredning.

Utskottet vill också påminna om att sedan den 1 juli 2020 ingår, förutom förskoleklass och grundskola, även fritidshem i det särskilda statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. Bidraget fördelas med hänsyn till antal elever och deras socioekonomiska bakgrund.

Skola

Det finns ett flertal yrkanden som behandlar frågan om s.k. lovskola. Utskottet vill med anledning av detta peka på den pågående utredning som har i uppdrag att föreslå hur elever som riskerar att inte bli behöriga till gymnasieskolans nationella program ska ges bättre förutsättningar (dir. 2020:21). I utredningens uppdrag ingår att föreslå hur en skyldighet att delta i lovskola ska utformas liksom att ta ställning till vilka elever den ska gälla. Utredningen ska vidare bl.a. ta ställning till vilka skolformer och årskurser som bör omfattas av en läxhjälpssgaranti. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 12 april 2021.

I propositionen Förslag till extra ändringsbudget för 2020 den 20 maj 2020 (prop. 2019/20:167) angav regeringen att utbrottet av det nya coronaviruset hade ändrat förutsättningarna för att bedriva ordinarie undervisning i bl.a. grundskolan och gymnasieskolan. Detta bedömdes öka behovet av lovskola och regeringen föreslog därför en utökning av anslaget med 20 miljoner kronor. Riksdagen fattade beslut i enlighet med regeringens förslag (bet. 2019/20:FiU60, rskr. 2019/20:295). Genom att dessutom omfördela vissa existerande medel öronmärktes sammanlagt 120 miljoner kronor för lovskola (pressmeddelande den 16 maj 2020, Utbildningsdepartementet). Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag i budgetpropositionen för 2021 att de särskilda statsbidragen för lovskola och läxhjälp tillförs ytterligare 170 miljoner kronor 2021. Utskottet kan vidare notera att regeringen har beslutat om tillfälliga ändringar som gör det lättare för huvudmän att ta del av det särskilda statsbidraget för lovskola. Mellan den 25 juni 2020 och den 31 augusti 2021 kan statsbidraget nämligen också användas för elever som har avslutat gymnasieskolan utan att ha tagit gymnasieexamen (pressmeddelande den 12 juni 2020, Utbildningsdepartementet).

När det gäller yrkanden om mer undervisningstid och tioårig grundskola vill utskottet uppmärksamma den pågående utredning som ska föreslå hur en tioårig grundskola kan införas genom att förskoleklassen görs om till årskurs 1. Syftet är att förbättra kunskapsresultaten genom att eleverna ges mer undervisning. Även de andra motsvarande obligatoriska skolformerna föreslås på samma sätt utökas med ett år (dir. 2020:24). Uppdraget ska redovisas senast den 26 april 2021.

Angående yrkandet om glesbygdsskolor kan utskottet konstatera att frågan om glesbygdsskolor behandlas i det tidigare nämnda betänkandet En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28), vilket för närvarande remissbehandlas.

Avseende yrkanden om specialpedagogik kan utskottet konstatera att Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten har ett gemensamt uppdrag att ansvara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik. Syftet är att stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt inom berörda skolformer (pressmeddelande den 9 januari 2020, Utbildningsdepartementet). Myndigheterna har redan tidigare haft ett sådant uppdrag riktat mot grundskolan, särskilda utbildningshem och sameskolan men satsningen har nu

förstärkts till att även omfatta förskolan, förskoleklassen, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning (U2019/04371/S). Uppdraget ska slutredovisas senast i oktober 2023.

Angående yrkandet om samverkan med föräldrar kan utskottet påminna om att denna fråga tas upp på flera sätt i skolans läroplan, t.ex. att skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål som gäller för utbildningen, vilka krav som skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Vidare anges att skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling och att arbetet därför måste ske i samarbete med hemmen.

Elevhälsa och trygghet m.m.

När det gäller yrkanden om elevhälsa vill utskottet påminna om Utredningen om elevers möjlighet att nå kunskapskraven (U 2017:7) som bl.a. har i uppdrag att kartlägga och analysera skolornas stöd- och elevhälsoarbete. Utredningen ska lämna förslag som syftar till att elever får bättre förutsättningar att nå kunskapskraven. I juni 2020 lämnade utredningen ett delbetänkande som bl.a. tar upp hur elever kan få bättre stödinsatser kopplat till lärmiljö och grupptillhörighet. Enligt utredningen ger dagens skollagstiftning ett betydande utrymme för flexibla lösningar vad gäller gruppindelning av såväl elever i behov av särskilt stöd som övriga elever (SOU 2020:42). I ett tilläggsdirektiv har utredningen fått i uppdrag att bl.a. analysera regleringen av tillgång till elevhälsa och föreslå att det tydliggörs vad som är en acceptabel lägstanivå. Utredningstiden har förlängts till den 28 februari 2021 (dir. 2020:18).

Sedan tidigare har Skolverket och Socialstyrelsen ett uppdrag att genomföra ett utvecklingsarbete i syfte att stärka samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser (U2017/01236/GV). Den 6 februari 2020 beslutade regeringen att det inom ramen för uppdraget dessutom ska riktas särskilda insatser mot dels riskgrupper bland barn och unga i socialt utsatta områden, dels barn och unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget har också förlängts och ska slutredovisas i juni 2023 (U2020/00363/S).

Flera yrkanden tar upp olika aspekter av arbetsmiljön för elever och lärare. Utskottet vill uppmärksamma att regeringen med anledning av riksdagens tillkännagivande till regeringen i frågor om trygghet och studiero (bet. 2017/18:UbU19, rskr. 2017/18:221) har inlett ett arbete med att ta fram ett förslag till en nationell plan för trygghet och studiero (pressmeddelande den 26 februari 2020, Utbildningsdepartementet). Den nationella planen ska avse ett strategiskt långsiktigt arbete och omfatta förskoleklass, obligatoriska skolformer, fritidshem, gymnasieskola och gymnasiesärskola. En särskild utredare ska bl.a. ta fram förslag på sådant som ska ingå i planen, identifiera behov av kompetensutveckling och lämna nödvändiga författningsförslag.

t.ex. om avstängning eller omplacering av elever (U2020/00707/S). Uppdraget ska redovisas senast den 16 december 2020.

När det gäller yrkanden om bidrag för karensdag vid sjukdom för personal i förskola och skola vill utskottet hänvisa till det ställningstagande om reglering av karensavdrag som riksdagen fattade den 23 maj 2018 utifrån socialförsäkringsutskottets förslag i frågan. Socialförsäkringsutskottet ansåg i samband med behandlingen av införande av ett lagstadgat karensavdrag i stället för karensdag att undantagsregler för vissa yrkesgrupper inte var aktuellt (prop. 2017/18:96, bet. 2017/18:SfU24, rskr. 2017/18:311). Utbildningsutskottet har ingen annan uppfattning i frågan om karensavdrag för personal inom skolväsendet och kan också konstatera att regeringen i den aktuella propositionen anger att den avser att följa upp att reformen om karensavdrag får avsedda effekter.

Studie- och yrkesvägledning

När det gäller yrkanden om studie- och yrkesvägledning kan utskottet påminna om riksdagens tillkännagivande att regeringen ska låta ta fram och uppdatera en digital studie- och yrkesvägledningsplattform och att studie- och yrkesvägledarnas roll måste stärkas och i högre grad integreras i skolans verksamhet. (bet. 2016/17:UbU18, rskr. 2016/17:251). Med anledning av detta tillsatte regeringen en utredning som i januari 2019 lämnade betänkandet Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle (SOU 2019:4). Betänkandet har remissbehandlats. I december 2019 gav regeringen Skolverket i uppdrag att se över och utveckla befintliga digitala verktyg för studie- och yrkesvägledning. Uppdraget ska slutredovisas senast i februari 2024 (regleringsbrev för 2020, Skolverket). Betänkandet i övrigt bereds inom Regeringskansliet.

Lärare och annan personal

Alla barn och elever ska få möta kunniga och kompetenta lärare, oavsett skolform och var i landet man bor. Utskottet är positivt till att regeringen på olika sätt arbetar för att öka intresset för läraryrket, att underlätta för obehöriga lärare att nå behörighet och att andra yrkesgrupper kan övergå till undervisning. Enligt utskottets mening är karriärstegsreformen en betydelsefull del i arbetet med att stimulera intresset för läraryrket och öka möjligheten till en förbättrad arbetssituation. Detta gäller även t.ex. regeringens förslag i budgetpropositionen för 2021 om en ökning av stödet till skolor i socioekonomiska utmaningar, med riktade satsningar på förbättrad arbetsmiljö och arbetsvillkor för lärare, vilka utskottet ställer sig bakom.

Undervisningens kvalitet är en avgörande faktor för att öka måluppfyllelsen i förskolan och höja resultaten i skolan. Det är viktigt att alla elever får möta kunniga och kompetenta förskollärare och lärare, och lärarutbildning och fortbildning ger förutsättningar för att kunna bedriva undervisning av hög kvalitet. Regeringen har tidigare angett att den är enig med Centerpartiet och

Liberalerna om att lärarutbildningen ska reformeras, bl.a. att kraven på utbildningen ska skärpas och intagningskraven höjas. Vidare ska fler lärarledda timmar införas och kopplingen mellan teori och praktik stärkas, och det ska bli mer fokus på metodik (pressmeddelande den 24 april 2019, Utbildningsdepartementet samt pressmeddelande den 17 oktober 2019 om uppdrag U2019/03432/UH, Utbildningsdepartementet). Utskottet noterar också att regeringen nyligen, i en överenskommelse med Centerpartiet och Liberalerna, har beslutat om en förordningsändring som ger statliga universitet och högskolor möjlighet att ställa krav på att sökanden som antas till förskollärarytbildningen, grundlärarytbildningen och ämneslärarytbildningen ska vara lämpliga för utbildningen (pressmeddelande den 31 oktober 2020, Utbildningsdepartementet).

I budgetpropositionen för 2021 aviserar regeringen också att statsbidrag för olika fortbildningsinsatser ska sammanföras till en mer långsiktig bidragsstruktur för fortbildning för skolans personal. Utskottet menar att detta ligger i linje med regeringens tidigare uttalade ambition att riktade statsbidrag ska bli färre och enklare samt att befintliga statsbidrag i större utsträckning bör hanteras mer samlat och långsiktigt inom olika områden. Utskottet menar att det påbörjade arbetet med att införa ett professionsprogram är värdefullt liksom det nationella meriteringssystemet för lärare m.fl. som regeringen aviserar i budgetpropositionen för 2021.

Skolinspektionen

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att tillföra ytterligare resurser till Skolinspektionen så att myndigheten ska kunna genomföra fler inspektioner i syfte att öka kunskapsresultaten och jämlikheten.

Utskottet konstaterar också att en utredare har haft i uppdrag att utreda hur gällande bestämmelser kan ändras för att öka möjligheterna för Skolinspektionen att stänga skolor med stora brister, såväl fristående som kommunala (U2020/04703/GV). Utredaren redovisade sitt uppdrag den 11 september 2020 med promemorian En mer likvärdig och effektiv tillsyn. Enligt promemorian får Skolinspektionen genom de föreslagna förändringarna bättre möjligheter att ingripa tidigare mot skolhuvudmän som vid upprepade tillfällen visar en bristande förmåga eller vilja att följa gällande regler. Likaså ges kommunerna motsvarande möjlighet, t.ex. för fristående förskolor. Promemorians remisstid slutar den 14 december 2020.

Utskottet kan också påminna om riksdagens beslut den 14 november 2019 att tillkännage för regeringen att den ska ge Skolinspektionen i uppdrag att prioritera och utveckla uppföljningsarbetet. Utskottet menade att tillsynsbesluten ska följas upp på ett sådant sätt att det blir säkerställt att huvudmännen bedriver verksamheten i enlighet med skollagen (skr. 2018/19:144, bet. 2019/20:UbU3, rskr. 2019/20:40). Regeringen har därefter gett Skolinspektionen i uppdrag att prioritera och utveckla arbetet med att följa upp tillsynsärenden så att myndigheten säkerställer att brister har åtgärdats, med

återrapportering den 15 oktober 2020 respektive 2021 (regleringsbrev för 2020, Skolinspektionen).

Sammanfattning

Utskottet anser att regeringens förslag till anslag och bemyndiganden inom området Barn- och ungdomsutbildning är väl avvägda. Utskottet kan också konstatera att det pågår ett omfattande reformarbete med en rad initiativ som regeringen tagit eller avser att ta inom området och vill inte föregripa pågående utredningsarbete eller beredning av utredningsförslag.

Sammanfattningsvis har utskottet här redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden om ekonomiska åtaganden inom området Barn- och ungdomsutbildning och att avstyrka samtliga motionsyrkanden som behandlas i detta avsnitt (se utskottets förslag i avsnitt 2 om statens budget inom utgiftsområde 16).

4 Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola

Propositionen

Omfattning, mål och resultatanalys

Den offentligt finansierade vuxenutbildningen inom utgiftsområde 16 består av kommunal vuxenutbildning (komvux), kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning (särvux) och yrkeshögskolan. Inom utgiftsområde 17 finansieras folkbildning.

Komvux och särvux delas upp i grundläggande nivå, som kan sägas motsvara grundskolan respektive grundsärskolan, och gymnasial nivå, som kan sägas motsvara gymnasieskolan respektive gymnasiesärskolan. I komvux ingår även kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi).

I skollagen (2010:800) anges att målen för den kommunala vuxenutbildningen är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Utbildningen ska ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning och utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet. Målen för yrkeshögskolan finns i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan och förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Bestämmelserna i lagen om yrkeshögskolan syftar till att säkerställa att eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd, att statens stöd för eftergymnasiala yrkesutbildningar fördelas effektivt och att utbildningarna håller hög kvalitet.

Flertalet elever inom komvux studerar inte på heltid. Antalet elever omräknat till heltidsstuderande uppgick 2019 till knappt 117 000, en ökning om ca 4 procent sedan 2018. Totalt studerade ca 260 000 elever i komvux, en ökning med knappt 5 procent jämfört med föregående år. Andelen utrikes födda kvinnor och män i komvux har ökat under de senaste åren. Andelen uppgick 2019 till 96 procent på den grundläggande nivån och 43 procent på gymnasial nivå. Totalt studerade 3 525 elever i särvux hösten 2019, vilket var färre än föregående år. Inom sfi studerade 153 000 elever 2019, en minskning med 4 procent jämfört med 2018. Det totala antalet kursdeltagare i sfi under året uppgick till knappt 198 000. Totalt kostade komvux, särvux och sfi 10,1 miljarder kronor 2019.

Inom yrkeshögskolan påbörjade 28 100 personer sina studier inom yrkeshögskolan 2019, en ökning med ca 22 procent jämfört med 2018. Totalt studerade drygt 63 000 personer inom yrkeshögskolan, en ökning med 16 procent jämfört med 2018. Verksamheten kostade 2,3 miljarder kronor 2019.

Regeringen redovisar resultaten inom området och drar bl.a. följande slutsatser (avsnitt 4.4 i propositionen). Elevantalet i komvux är historiskt högt. Regeringen bedömer att komvux fungerar väl och fyller en mycket viktig funktion i samhället. Komvux ger en möjlighet till omställning vid arbetslöshet och att stärka sin ställning på arbetsmarknaden men är också en

viktig pusselbit för att möjliggöra ett livslångt lärande för alla medborgare, oavsett syfte. I spåren av pandemin kommer satsningar på komvux för att underlätta omställning att bli särskilt viktigt, men omställningen till distansstudier under pandemin visar också på en stor omställningsförmåga. Lärdomar behöver tas om hand i arbetet med att förbättra möjligheten till distansstudier.

Regeringen bedömer att yrkeshögskolan är en välfungerande utbildningsform som når sitt syfte att svara mot behovet av kvalificerad arbetskraft med eftergymnasial yrkesutbildning i hela landet. Statens stöd för yrkeshögskolan fördelas effektivt och utbildningarna håller till allra största delen en hög kvalitet. Insatser för att skapa fler platser inom yrkeshögskolan har gjorts som en viktig del i hanteringen av den pågående pandemin. Förutsättningarna för en fortsatt expansion av yrkeshögskolan är goda men vissa kvalitets- och systemstärkande insatser inom yrkeshögskolan är nödvändiga för att den fortsatta utbyggnaden ska kunna ske med bibehållen kvalitet.

Politikens inriktning

Inom kommunernas vuxenutbildning och yrkeshögskolan prioriterar regeringen hög kvalitet i utbildningarna och att fler ska ha möjlighet att studera. Ett modernt utbildningssystem möjliggör ett livslångt lärande som ger varje människa möjlighet att växa och fylla på med kunskap under hela livet oavsett var i landet hon eller han bor. Utbrottet av covid-19-pandemin har försämrat förutsättningarna på arbetsmarknaden och ökat behovet av utbildning. Satsningar inom utbildningspolitiken kommer att vara centrala för att återstarta ekonomin. För att underlätta för fler att studera har regeringen redan under 2020 gjort en rad satsningar. Många av dessa bygger vidare på tidigare satsningar inom ramen för Kunskapslyftet men nya har också tillkommit.

Regeringen redogör under rubriken Politikens inriktning för initiativ som regeringen tagit eller avser att ta inom området (avsnitt 4.5 i propositionen). I det följande redovisas några större satsningar.

Regeringen föreslår fortsatta statliga satsningar så att vuxenutbildningen byggs ut och kan möta fler vuxna som behöver utbildning med hög kvalitet. Den s.k. Kliva-utredningen (dir. 2018:73) om stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk har också haft tilläggsdirektiv (dir. 2019:65) där utredningen haft i uppdrag att titta närmare på hur kvaliteten i sfi kan förbättras samt hur deltagandet och genomströmningen kan öka. Den 1 december 2020 överlämnades betänkandet Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (SOU 2020:66) till regeringen. I betänkandet föreslås bl.a. förstärkta granskningar av sfi-verksamheter på anordnarnivå samt av kvalitetsarbetet, skärpta befintliga krav på kommunernas arbete med att söka upp, motivera och stödja individer att påbörja och slutföra hela sfi-utbildningen, tidsbegränsad sfi-utbildning med möjlighet till individuell förlängning, ändamålsenliga individuella

studieplaner och progressionsplanering och en plan för ökade behörighetskrav för lärare i sfi för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk. För att ge kommunerna förutsättningar att erbjuda yrkesvux som motsvarar individens, arbetsmarknadens och samhällets behov föreslår regeringen i budgetpropositionen en kraftigt utökad satsning på yrkesvux genom en ökning av statsbidraget för yrkesvux.

Inom ramen för regeringens satsning Äldreomsorgslyftet ges nu dessutom möjlighet att utbilda sig till undersköterska eller vårdbiträde på betald arbetstid (se vidare utg.omr. 9). Vidare föreslår regeringen att satsningen på lärcentrum förstärks. Samverkan mellan kommunerna och mellan kommunerna och branscherna behöver förbättras så att yrkesvux i högre grad anpassas till arbetsmarknadens kompetensbehov och kommunerna erbjuder ett bredare utbud av utbildningar. I ljuset av de omfattande statliga satsningarna på vuxenutbildning de senaste åren inom bl.a. Kunskapslyftet, anser regeringen att det behövs mer forskning så att kvalitet och evidens kan säkerställas och utvecklas framgent också inom vuxenutbildningen. Regeringen föreslår även att medel avsätts för riktade insatser för att förbättra yrkessvenskan hos personal i äldreomsorgen. En omfattande platsutbyggnad inom yrkeshögskolan har inletts inom ramen för Kunskapslyftet. Regeringen föreslår att ytterligare medel tillförs för en fortsatt ökning av platserna på såväl de ordinarie längre utbildningarna som kurser och kurspaket (korta utbildningar). Det skulle innebära en fördubbling av antalet årsplatser sedan 2014. Regeringen bedömer också att utbudet av kurser och kurspaket behöver utökas ytterligare och utformas så att det både kan möta arbetslivets behov av kompetensutveckling av anställda och behovet av utbildning för andra målgrupper för att stärka deras möjligheter att få ett arbete.

Budgetförslag

Regeringen föreslår fyra anslag inom området Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola om sammanlagt 7,4 miljarder kronor. Ett anslag om 135 miljoner kronor avser förvaltningsutgifter för en myndighet: 1:18 *Myndigheten för yrkeshögskolan*. Tre anslag om sammanlagt 7,3 miljarder kronor avser statliga bidrag: 1:16 *Bidrag till vissa studier*, 1:17 *Statligt stöd till vuxenutbildning* och 1:19 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning*. Regeringen föreslår två bemyndiganden om ekonomiska åtaganden, ett för anslaget 1:17 *Statligt stöd till vuxenutbildning* och ett för anslaget 1:19 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning*.

Nedan sammanfattas regeringens budgetförslag för Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola (avsnitt 4.6 i propositionen). I propositionen återfinns under varje anslag anslagsutvecklingen över tid i en tabell: utfall och anslagssparande för 2019, anslag och utgiftsprognos för 2020, regeringens förslag för 2021 och regeringens beräkning av anslaget för 2022 och 2023. För varje anslag anger regeringen också det tänkta ändamålet. Under respektive anslag återfinns regeringens närmare överväganden med förslag till

anslagnivå och beräknad anslagnivå. I tabellen Förändringar av anslagnivån framgår om anslagsförändringen är en följd av pris- och löneomräkning, överföring till eller från andra anslag och/eller beslut om en ökning eller minskning av anslaget. Under anslaget för Myndigheten för yrkeshögskolan återfinns en budget för avgiftsbelagd verksamhet.

Anslagen

Anslaget 1:16 Bidrag till vissa studier

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för statsbidrag som lämnas för studier om funktionsnedsättningar, utbildning som är särskilt anpassad för personer med funktionsnedsättningar samt studier inom vuxenutbildning för utvecklingsstörda och särskild utbildning för vuxna.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 17 525 000 kronor för 2021.

Anslaget 1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för

- statsbidrag för kommunal vuxenutbildning och kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning samt för motsvarande äldre utbildningar, och annan utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning
- statsbidrag för lärcentrum
- att främja utveckling av vuxenutbildning och öka deltagandet i sådan utbildning
- att främja språkutveckling för personal på arbetsplatser.

Regeringen anger att anslagsändamålet ändras fr.o.m. 2021 för anslaget 1:17 *Statligt stöd till vuxenutbildning* så att det av anslagets ändamål framgår att anslaget även får användas för att främja språkutveckling för personal på arbetsplatser.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 3 660 422 000 kronor för 2021 för bl.a. en förstärkning av satsningen på lärcentrum med 40 miljoner kronor, en satsning på språkutveckling för anställda i äldreomsorgen med 31 miljoner kronor och en utökad satsning på regionalt yrkesvux med 1 031 miljoner kronor.

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 3 656 422 000 kronor 2022. Skolverket beslutar om stöd för statsbidrag för bl.a. kommunal vuxenutbildning. För att förbättra förutsättningarna för kommunernas planering av den kommunala vuxenutbildningen bör beslut om statsbidrag kunna fattas året innan statsbidraget ska lämnas.

Anslaget 1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan

Regeringen anger att anslaget får användas för Myndigheten för yrkeshögskolans förvaltningsutgifter.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 135 043 000 kronor för 2021. Anslaget minskas med 230 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

Anslaget 1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för

- statligt stöd för yrkeshögskoleutbildning
- kostnader för personskadeförsäkring och ansvarsförsäkring inom yrkeshögskolan
- statsbidrag för konst- och kulturutbildningar
- särskilt verksamhetsstöd för riksomfattande kursverksamhet avseende hemslojd eller för att främja samisk utbildningsverksamhet
- stöd för framtagande av modeller för branschvalidering.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 3 629 123 000 kronor för 2021 för bl.a. en fortsatt utbyggnad av yrkeshögskolan till följd av covid-19-pandemin med 72 miljoner kronor för 2021 och beräknas behöva tillföras ytterligare 360 miljoner kronor för 2022 och 350 miljoner kronor för 2023. Anslaget bör också tillföras 100 miljoner kronor för 2021 och beräknas behöva tillföras 120 miljoner kronor för 2022 och 125 miljoner kronor för 2023 för fler kurser och kurspaket (korta utbildningar) inom yrkeshögskolan.

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 020 000 000 kronor 2022–2028. Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om stöd för bl.a. yrkeshögskoleutbildningar. Regeringen har bedömt att ett beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan i regel ska omfatta fler än två utbildningsomgångar. Utbildningar som omfattas av förordningen (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar kan också pågå under en längre tid.

Motionerna

Vänsterpartiet

I partimotion 2020/21:3190 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en höjning av anslaget 1:17 *Statligt stöd till vuxenutbildning* med 300 000 000 kronor för en satsning på kurslitteratur till vuxenstuderande.

Kristdemokraterna

I kommittémotion 2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en höjning av anslaget 1:19 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* med 100 000 000 kronor för att möjliggöra för fler undersköterskor att utbilda sig

till specialistundersköterskor. Ett liknande förslag finns i yrkande 6 i partimotion 2020/21:3203 av Ebba Busch m.fl. (KD).

I partimotion 2020/21:3203 av Ebba Busch m.fl. (KD) yrkande 29 föreslår motionärerna en förstärkt och förlängd satsning på statsbidrag till vuxenutbildningen för utbildning inom hälso- och sjukvården. I kommittémotion 2020/21:3405 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 14 föreslår motionärerna att sfi med yrkesutbildning stegvis bör bli huvudalternativ för nyanlända. I yrkande 41 efterfrågas en utökning av antalet platser inom regionalt yrkesvux. I kommittémotion 2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 18 framgår att motionärerna vill att fler platser skapas inom yrkesvuxenutbildningen med fokus på sfi med yrkesutbildning.

I kommittémotion 2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 74 föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en omfördelning inom anslaget 1:17 *Statligt stöd till vuxenutbildning* där regeringens satsning på yrkesvux dras ned med 400 000 000 kronor för en satsning på yrkesvux där sfi blandas med en yrkesutbildning.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet framhålla att den kommunala vuxenutbildningen fortsätter att växa och att yrkeshögskolan expanderar. Utskottet välkomnar satsningar för att ge både kvinnor och män goda möjligheter att utbilda sig, vidareutveckla sig inom sin bransch eller påbörja en ny yrkesbana. Antalet studerande på yrkeshögskolan har ökat kraftigt jämfört med 2018 och utskottet kan konstatera att regeringens insatser för att skapa fler platser inom yrkeshögskolan är en viktig del i hanteringen av den pågående pandemin. Det är glädjande att andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete året efter avslutad utbildning (93 procent) fortfarande är hög.

Utskottet konstaterar att komvux har ett historiskt högt elevantal och fyller en viktig funktion i samhället. Komvux ger en möjlighet till omställning vid arbetslöshet, stärker individens ställning på arbetsmarknaden och möjliggör ett livslångt lärande.

När det gäller yrkanden om sfi med yrkesutbildning vill utskottet påminna om det nyligen överlämnade betänkandet Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (SOU 2020:66). I betänkandet föreslås bl.a. förstärkta granskningar av sfi-verksamheter på anordnarnivå samt av kvalitetsarbetet, skärpta befintliga krav på kommunernas arbete med att söka upp, motivera och stödja individer att påbörja och slutföra hela sfi-utbildningen, tidsbegränsad sfi-utbildning med möjlighet till individuell förlängning, ändamålsenliga individuella studieplaner och progressionsplanering och en plan för ökade behörighetskrav för lärare i sfi för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk. Utredningen (dir. 2018:73, m.fl.) tillsattes enligt överenskommelsen mellan regeringspartierna och Centerpartiet och

Liberalerna från januari 2019. Utskottet ser inte något skäl att föregripa pågående beredningsarbete.

När det gäller frågor om satsningar på utbildning inom hälso- och sjukvården samt ökat stöd till vuxenutbildningen vill utskottet påminna om att det inom ramen för regeringens satsning på Äldreomsorgslyftet nu ges möjlighet för anställda inom kommunalt finansierad vård och omsorg om äldre att utbilda sig till undersköterska eller vårdbiträde på betald arbetstid. I budgetpropositionen för 2021 anges att satsningen planeras omfatta sammanlagt ca 2,2 miljarder kronor inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg under 2020 och 2021. I sammanhanget kan även nämnas att regeringen har ökat resurserna till Kunskapslyftet, bl.a. genom fler platser inom yrkesvux och yrkeshögskolan. Satsningen på regionalt yrkesvux föreslås uppgå till 1 miljard kronor 2021. Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om att yrkesutbildningen för vuxna förstärks och byggs ut och att ytterligare medel tillförs yrkeshögskolan för en fortsatt ökning av platserna på såväl de ordinarie längre utbildningarna som kurser och kurspaket (korta utbildningar). Resurser till korta kurser föreslås öka med 100 miljoner kronor och resurser till fortsatt utbyggnad av yrkeshögskolan föreslås öka med 72 miljoner kronor. Utskottet delar regeringens bedömning att syftet att svara mot behovet av kvalificerad arbetskraft med eftergymnasial yrkesutbildning i hela landet därmed kan uppfyllas ännu bättre.

Sammanfattning

Utskottet anser att regeringens förslag till anslag och bemyndiganden inom området Kommunal vuxenutbildning är väl avvägda. Utskottet kan också konstatera att det pågår en rad initiativ som regeringen tagit eller avser att ta inom området och vill inte heller föregripa pågående utredningsarbete.

Sammanfattningsvis har utskottet här redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden om ekonomiska åtaganden inom området Kommunal vuxenutbildning och att avstyrka samtliga motionsyrkanden som behandlas i detta avsnitt (se utskottets förslag i avsnitt 2 om statens budget inom utgiftsområde 16).

5 Universitet och högskolor

Propositionen

Omfattning, mål och resultatanalys

Området Universitet och högskolor vid statliga universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare omfattar utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå samt forskning. Det fanns fler än 410 000 registrerade studenter 2019 och fler än 78 000 anställda (29 procent av all statlig personal) vid 31 statliga lärosäten och ett antal enskilda utbildningsanordnare, däribland Chalmers tekniska högskola AB, Handelshögskolan i Stockholm och Stiftelsen Högskolan i Jönköping. Den totala kostnaden för verksamheten vid statliga universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare uppgick till 77 miljarder kronor 2019, vilket motsvarar 1,53 procent av Sveriges BNP.

Målet för området är att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt (prop. 2011/12:1 utg.omr. 16, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98).

Regeringen redovisar resultaten inom området och drar bl.a. följande slutsatser (avsnitt 5.2, 5.3 och 5.4 i propositionen). Andelen disputerade lärare vid universitet och högskolor har ökat med 0,5 procentenheter jämfört med tio år sedan, antalet studenter som för första gången registreras vid högskoleutbildning i Sverige var 1,5 procent fler än föregående läsår och även antalet registrerade studenter ökade. Enligt Universitetskanslersämbetet (UKÄ) beror en större del av ökningen på att de anslagsfinansierade studenterna blev fler, vilket är ett trenderbrott efter minskningar under åtta år i följd. Under 2019 fortsatte också ökningen av antalet betalande studenter. Det finns regionala skillnader i hur stor andel av en viss årskull som påbörjar högskolestudier och det finns även skillnader mellan svensk och utländsk bakgrund. Antalet examina minskade marginellt läsåret 2018/2019 samtidigt som antalet personer som examinerades ökade marginellt. Antalet utresande studenter minskade med knappt 1 procent jämfört med föregående år. Sett över de senaste tio åren har dock antalet utresande studenter ökat något. Vidare redovisar regeringen att fler personer med avslutad utländsk utbildning som motsvarar en svensk högskoleutbildning läser kompletterande utbildningar och att antalet ansökningar om bedömning av utländska utbildningar minskade med knappt 10 procent under 2019 jämfört med 2018, vilket enligt Universitets- och högskolerådet beror på ett fortsatt minskat flyktningmottagande.

UKÄ:s granskningar av utbildningar på forskarnivå under 2019 har enligt myndigheten bidragit till en högre kvalitet inom de granskade utbildningarna. Andelen externfinansierad forskning, som enligt regeringen är ett mått på kvalitet i högskolans verksamhet, har ökat under flera år och fortsätter att öka. Det rådande läget i ekonomin till följd av den pågående pandemin bedöms dock kunna påverka omfattningen av framför allt privata externa medel under kommande år, vilket riskerar leda till minskade resurser för forskning.

Myndighetskapalet har minskat. Lärosätena använder därmed avsatta medel i högre omfattning än tidigare varför resursutnyttjandet har ökat. Regeringen bedömer det som troligt att myndighetskapalet under kommande år kommer att minska ytterligare. Prestationsgraden i utbildning på grundnivå och avancerad nivå har ökat under de senaste åren, bl.a. till följd av en ökad andel programutbildningar i utbildningsutbudet. Även genomströmningen i utbildning på forskarnivå är relativt god. Samtidigt har resultatet av kvalitetsutvärderingar visat att vissa utbildningsområden har problem med bristande kvalitet. Regeringen följer kvalitetsutvärderingarna av bl.a. lärarutbildningen noga. Sammantaget tyder dessa faktorer enligt regeringen på att det finns skillnader i verksamhetens effektivitet mellan lärosäten och utbildningsområden. Mot bakgrund av den pågående pandemin, som bl.a. innebär att universitet och högskolor under delar av 2020 kommer att bedriva utbildning huvudsakligen på distans, bedömer regeringen att det finns en risk för att genomströmningen kan påverkas. Detta kan framför allt påverka utbildningar som omfattar en stor del praktiska moment eller verksamhetsförlagd utbildning.

Politikens inriktning

Sverige ska vara en ledande kunskapsnation och ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer. Regeringen investerar i att bygga ett starkt kunskapssamhälle med högklassig forskning och utbildning i hela landet. Behoven av högskoleutbildning har ökat och antalet sökande till högskolan ligger på rekordnivåer. För att stärka samhället, möta människors behov av utbildning som leder till jobb och förbättra välfärden prioriterar regeringen insatser för att främja en god tillgång till högre utbildning i hela landet och ökade möjligheter till omställning och kompetensutveckling. För regeringen är det viktigt att det finns goda möjligheter att återvända till högskolan eller påbörja en högskoleutbildning senare i livet. Regeringen menar att lärosätena har ett stort ansvar för att se till att utbildningarna vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt att de förnyas, är långsiktigt hållbara och arbetsmarknadsanknutna. På längre sikt är det också avgörande för Sveriges konkurrenskraft att allt fler genomgår en högskoleutbildning.

Regeringen redogör under rubriken Politikens inriktning för initiativ som regeringen tagit eller avser att ta inom området (avsnitt 5.5 i propositionen). I det följande redovisas några större satsningar.

För att stärka kompetensförsörjningen fortsätter utbyggnaden av högskolan. Regeringen prioriterar särskilt att bygga ut utbildningar för verksamhetsområden där det råder stor brist på personal med rätt kompetens och där det krävs investeringar för att klara samhällets kompetensbehov. Regeringen föreslår även en satsning på ökade forskningsanslag till universitet och högskolor (se även avsnitt 6.5 Forsknings- och innovationspropositionen).

Regeringen framför att det är viktigt att universitet och högskolor har en nära samverkan med arbetsliv och andra aktörer med ansvar för

kompetensförsörjningen, så att de utbildningar som ges motsvarar de behov som finns i hela landet. Regeringen föreslår en utbyggnad och förlängning av den särskilda satsningen på livslångt lärande och omställning samt en förlängning av satsningen på korta kurser som riktar sig till personer med tidigare arbetslivserfarenhet. Regeringen föreslår ytterligare medel för att skapa effektivare strukturer och ge bättre tillgång till distansutbildning fr.o.m. 2021. Vidare föreslår regeringen en satsning på lärcentrum, vilket kan bidra till att föra högskoleutbildning närmare människor i hela landet.

Det är viktigt att det finns fler vägar till högskolan för att bredda rekryteringen. Regeringen föreslår särskilda medel för att fortsätta arbetet med att utveckla ett nationellt behörighetsprov som ger grundläggande behörighet till högskolan. Provet ska mäta kompetenser som en person kan ha tillägnat sig genom bl.a. arbetslivserfarenhet. För att fler ska kunna läsa in behörighet för att utbilda sig till ett bristyrke inom t.ex. teknik eller vård har regeringen avsatt medel för en särskild satsning på behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning 2020–2022, vilket bl.a. innebär att fler studenter kan läsa s.k. basår.

Det behövs fler kunniga och kompetenta lärare. Regeringen har inlett ett arbete med att skapa fler vägar till läraryrket. Genom kortare ämneskurser och påbyggbara kurser kan det skapas effektiva och ändamålsenliga utbildningsvägar till lärar- och förskolläraryxamen. Regeringen föreslår även att yrkeslärarutbildningen byggs ut permanent, att den kompletterande pedagogiska utbildningen (KPU) utökas ytterligare 2021–2024 och att satsningarna för att stärka möjligheterna till validering inom KPU och vidareutbildning av obehöriga lärare och förskollärare (VAL) förlängs. Regeringen har under 2020 inlett en permanent utbyggnad av utbildningar med inriktning mot bristyrken, men även för att möjliggöra omställning. Inom denna utbyggnad finns förutsättningar att även utöka utbildningar inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Budgetförslag

Regeringen föreslår 67 anslag inom området Universitet och högskolor om sammanlagt 51,4 miljarder kronor.

Två anslag om sammanlagt ca 402 miljoner kronor avser utgifter för två myndigheters förvaltning: 2:1 *Universitetskanslersämbetet* och 2:2 *Universitets- och högskolerådet*.

Trettio anslag om sammanlagt 25 miljarder kronor avser ersättning till statliga lärosäten för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Trettio anslag om sammanlagt 16,7 miljarder kronor avser ersättning till statliga lärosäten för forskning, konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå.

Fem anslag om sammanlagt 9,3 miljarder kronor avser olika statsbidrag: 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet*, 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor*, 2:65 *Särskilda medel till universitet*

och högskolor, 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning och 2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet.

Regeringen föreslår ett bemyndigande för anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor.*

Nedan sammanfattas regeringens budgetförslag för universitet och högskolor (avsnitt 5.7 i propositionen). I propositionen återfinns under varje anslag anslagsutvecklingen över tid i en tabell: utfall och anslagssparande för 2019, anslag och utgiftsprognos för 2020, regeringens förslag för 2021 och regeringens beräkning av anslaget för 2022 och 2023. För varje anslag anger regeringen också det tänkta ändamålet. Under respektive anslag återfinns regeringens närmare överväganden med förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå. I tabellen Förändringar av anslagsnivån framgår om anslagsförändringen är en följd av pris- och löneomräkning, överföring till eller från andra anslag och/eller beslut om en ökning eller minskning av anslaget. Under anslaget för Universitets- och högskolerådet, liksom under samtliga anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid statliga universitet och högskolor, återfinns en budget för avgiftsbelagd verksamhet.

Anslag för myndigheters förvaltning

Anslaget 2:1 Universitetskanslersämbetet

Regeringen anger att anslaget får användas för Universitetskanslersämbetets förvaltningsutgifter.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 158 416 000 kronor för 2021. Anslaget minskas med 300 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

Anslaget 2:2 Universitets- och högskolerådet

Regeringen anger att anslaget får användas för Universitets- och högskolerådets förvaltningsutgifter.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 243 365 000 kronor för 2021. Anslaget minskas med 880 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4). Anslaget ökas för genomförande av uppdraget att utveckla ett behörighetsprov som kan ligga till grund för antagning till högskolan med 20 miljoner kronor 2021. För 2022 respektive 2023 beräknas beloppet till 30 miljoner kronor för detta uppdrag. Anslaget ökas även för utveckling av en betygsdatabas till stöd för reformen om rätt till behörighetsgivande studier vid komvux med 5 miljoner kronor. Från och med 2022 beräknas ökningen till 4 miljoner kronor. För satsningen på stärkt kvalitet i distansutbildningen beräknas anslaget öka med 15 miljoner kronor årligen 2021 och 2022. Anslaget minskas med 98 000 kronor 2021 för att finansiera förvaltningsgemensam digital infrastruktur. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 137 000 kronor 2022 och med 126 000 kronor 2023.

Anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid statliga universitet och högskolor

Regeringen anger att de totalt 30 anslagen får användas för ersättning till statliga universitet och högskolor för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Regeringen föreslår att anslagen anvisas totalt 25 038 795 000 kronor för 2021. Anslagen minskas till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4). Anslagen ökas för en satsning av utbyggnader på högskolenivå enligt propositionen (avsnitt 5.7, tabell 5.11). Utbyggnaderna avser utbildningar med inriktning mot bristyrken, god tillgång till högre utbildning av hög kvalitet i hela landet, utbildning på avancerad nivå, behörighetsgivande utbildning, livslångt lärande, yrkeslärarutbildning och kompletterande pedagogisk utbildning (KPU). (Se även fördelningen mellan lärosäten i sammanställningen av regeringens anslagsförslag i avsnitt 2.)

Ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer inom olika utbildningsområden framgår av propositionen (avsnitt 5.7, tabell 5.10).

Anslag för forskning, konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå vid statliga universitet och högskolor

Regeringen anger att trettio anslag får användas för ersättning till statliga universitet och högskolor för forskning och utbildning på forskarnivå. Anslagen för Stockholms konstnärliga högskola, Konstfack, Kungl. Konsthögskolan och Kungl. Musikhögskolan i Stockholm får användas för ersättning för konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringen föreslår att anslagen anvisas totalt 16 655 175 000 kronor för 2021. Anslagen minskas till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

Övriga anslag och bemyndiganden

Anslaget 2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till enskilda utbildningsanordnare för ersättning för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå, behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 3 773 958 000 kronor för 2021. För satsningen på bristyrkesutbildningar beräknas anslaget öka med 43 miljoner kronor fr.o.m. 2021 och för utbyggnad av behörighetsgivande utbildning beräknas anslaget öka med 60 miljoner kronor 2021 och 20 miljoner kronor 2022. Anslaget beräknas öka med 4 miljoner kronor 2021 för satsning på korta kurser och med 17 miljoner kronor för satsning på livslångt lärande. För att möjliggöra en satsning på fler studenter på KPU beräknas anslaget öka med 658 000 kronor 2021 och med 980 000 kronor årligen 2022 och 2023. Anslaget

beräknas öka med 29 miljoner kronor årligen 2021 och 2022 för satsningen på utbildning på avancerad nivå. Anslaget beräknas även öka med 14 miljoner kronor årligen 2021–2023 för satsningen på utbildning i hela landet.

Inom anslaget fördelar regeringen resurser till Chalmers tekniska högskola AB, Handelshögskolan i Stockholm, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Enskilda Högskolan Stockholm AB, Akademi för Ledarskap och Teologi, Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen, Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut, Ericastiftelsen, Ersta Sköndal Bräcke högskola AB, Stiftelsen Rödakorshemmet, Sophiahemmet, Ideell förening, Beckmans skola AB och Newmaninstitutet AB. Fördelningen per lärosäte framgår av propositionen (avsnitt 5.7.63, tabell 5.191).

Anslaget 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser för högskoleutbildning och forskning inom högskoleområdet. Anslaget får även användas för utgifter i fråga om bidrag till statliga universitet och högskolor, enskilda utbildningsanordnare av högskoleutbildning, samt statliga myndigheter och andra organisationer med anknytning till högskoleområdet.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 2 230 797 000 kronor för 2021 för bl.a. en förstärkning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning, de s.k. basanslagen med 720 miljoner kronor för 2021 och med 900 miljoner kronor 2022 och 2023 inom ramen för den forsknings- och innovationspolitiska propositionen. Regeringen beräknar även en tillfällig ökning av basanslagen med 500 miljoner kronor för 2021. För att möjliggöra en fortsatt satsning på förstärkt validering inom kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) ökas anslaget med 13,5 miljoner kronor för 2021. För att fler studenter ska kunna studera inom vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen (VAL) ökas anslaget med 22 miljoner kronor årligen 2021–2023. Anslaget beräknas vidare ökas med 15 miljoner kronor 2021 och 2022 för en satsning på stärkta förutsättningar för verksamhetsförlagd utbildning i distansutbildning. Inom anslaget finansieras även satsning på studenthälsa om 25 miljoner kronor fr.o.m. 2021 och för att möjliggöra att högskoleprovet kan genomföras på ett smittskyddssäkert sätt beräknas anslaget ökas med 30 miljoner kronor 2021. Anslaget minskar bl.a. för att öka medel för studentinflytande med 25 miljoner kronor 2021 och med 20 miljoner kronor årligen 2022 och 2023.

Anslaget 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter vid universitet och högskolor för särskilda åtaganden och för utgifter för bidrag till insatser för ökad kvalitet i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå. Anslaget får även användas för kapitaltillskott för finansiering av idébanksmedel efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 471 718 000 kronor för 2021. För satsning på korta kurser för yrkesverksamma ökas anslaget med 26 miljoner

kronor 2021. Anslaget minskas med 5 miljoner kronor årligen 2021 och 2022 för finansiering av Jämställdhetsmyndighetens arbete med jämställdhetsintegrering i högskolan. Vidare minskas anslaget med 10 miljoner kronor 2021 och 2022 samt 17 miljoner kronor 2023 för finansiering av behörighetsprovet.

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget besluta om kapitaltillskott på högst 11 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet för finansiering av idébanksmedel. Idébankerna består av forskningsresultat som forskare av olika anledningar inte driver vidare till kommersialisering.

Anslaget 2:66 Ersättning för klinisk utbildning och forskning

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för statsbidrag enligt avtal mellan svenska staten och landsting om samarbete om högskoleutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till landsting enligt avtal om samarbete om högskoleutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 2 733 676 000 kronor för 2021.

Anslaget 2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter i fråga om bidrag till statliga universitet och högskolor, enskilda utbildningsanordnare av högskoleutbildning, samt statliga myndigheter och andra organisationer med anknytning till högskoleområdet.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 72 580 000 kronor för 2021 för att bl.a. stärka studentinflytandet genom ökade bidrag till studentkårerna med 25 miljoner kronor 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget öka med 20 miljoner kronor.

Motionerna

Moderaterna

I kommittémotion 2020/21:3332 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en höjning av anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* med 45 000 000 kronor. Höjningen avser satsningar på att utöka karriärtjänstreformen till att också innefatta förskollärare och bygga fler vägar in i förskolläraryrket via en kompletterande pedagogisk utbildning samt satsning på fler vägar till läraryrket genom Teach for Sweden.

Innebörden av motionärernas anslagsförslag framgår ytterligare av vad som behandlas i följande yrkanden.

I yrkande 12 föreslår motionärerna 25 000 000 kronor årligen för införandet av en ny kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) för akademiker och yrkesverksamma som vill bli förskollärare. I yrkande 13 föreslår motionärerna

20 000 000 kronor årligen för att stärka möjligheten för studenter som inte valt lärarutbildningen att senare ta sig in i läraryrket och få fler som lämnat läraryrket att komma tillbaka.

Sverigedemokraterna

I kommittémotion 2020/21:3108 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en sänkning av anslaget 2:29 *Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* med 95 000 000 kronor för minskad kostnad för administration genom sammanslagning med Lunds universitet. Motionärerna föreslår en sänkning av anslaget 2:59 *Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* med 55 000 000 kronor för minskad kostnad för administration genom sammanslagning med Mälardalens högskola.

I enlighet med Strut-utredningens förslag om samlat anslag föreslås en höjning av anslaget 2:35 *Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* med 52 549 000 kronor. Anslaget 2:36 *Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå* sänks med motsvarande belopp.

Motionärerna föreslår en höjning av anslaget 2:53 *Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* med 20 487 000 kronor och en sänkning av anslaget 2:54 *Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå* med samma belopp. Vidare föreslår motionärerna en höjning av anslaget 2:55 *Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* med 11 399 000 kronor och en sänkning av anslaget 2:56 *Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå* med samma belopp.

Motionärerna föreslår en höjning av anslaget 2:57 *Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* med 20 620 000 kronor och en sänkning av anslaget 2:58 *Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå* med samma belopp.

Ett liknande förslag om att öka anslagen till den högre utbildningen föreslås i kommittémotion 2020/21:1932 yrkande 5.

Därutöver föreslår motionärerna att tre nya anslag införs och att medel tillförs dessa enligt följande: anslaget 99:8 *Ökad lärartäthet och fler undervisningstimmar högre utbildning* tillförs 250 000 000 kronor för en ökning av antalet undervisningstimmar inom vissa högre utbildningar, anslaget 99:9 *Avskaffat produktivitetsavdrag* tillförs 430 000 kronor för ett avskaffande av produktivetsbidraget och anslaget 99:10 *Nationella prov i lärarutbildningen* tillförs 25 000 000 kronor för införande av nationella prov inom lärarutbildningarna.

Vänsterpartiet

I partimotion 2020/21:3190 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en höjning av anslaget 2:2 *Universitets- och högskolerådet* med 2 000 000 kronor för att fler

studenter med funktionsnedsättningar ska ha möjlighet att göra högskoleprovet.

Vidare föreslås en höjning av anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* med 330 000 000 kronor. Anslaget höjs med 310 000 000 kronor för att stärka kvaliteten på högre utbildning och med 20 000 000 kronor för fler utbildningsplatser inom kulturskolan.

Motionärerna föreslår i förhållande till regeringens förslag en höjning av anslaget 2:67 *Särskilda bidrag inom högskoleområdet* med 30 000 000 kronor för studentkåren i syfte att öka tryggheten för studenter på lärosätena.

Kristdemokraterna

I kommittémotion 2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en höjning av anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* med 100 000 000 kronor för fler utbildningsplatser för läkare, sjuksköterskor och barnmorskor. Ett liknande förslag finns i yrkande 83 i kommittémotion 2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD).

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet framhålla att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation och att både utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt. Ett starkt kunskapsamhälle med högklassig forskning och utbildning i hela landet ökar välfärdens och näringslivets tillgång till välutbildad personal och ger människor ökad trygghet och fler möjligheter i livet.

Kompetensförsörjning

Flera yrkanden rör frågor om kompetensförsörjningen av förskollärare, lärare och vårdpersonal.

Utskottet noterar att en rad åtgärder har genomförts för att stärka kompetensförsörjningen av förskollärare, lärare och vårdpersonal. I budgetpropositionen för 2021 framgår det att regeringen genomfört en rad åtgärder för att möta det stora behovet av utbildad personal, öka intresset för lärarutbildningarna och öka antalet behöriga lärare. Utskottet kan även konstatera att regeringen inlett ett arbete med att skapa fler vägar till läraryrket genom bl.a. kortare ämneskurser och påbyggbara kurser så att det kan skapas effektiva och ändamålsenliga utbildningsvägar till lärar- och förskollärexamen. I mars 2020 slutredovisades på Utbildningsdepartementet ett uppdrag att lämna förslag på åtgärder för ökad kvalitet i lärarutbildningen samt åtgärder för att underlätta för fler att bli lärare (U2019/03432/UH). Utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Utskottet vill påminna om att regeringen fortsätter utbyggnaden av högskolan och prioriterar att bygga ut utbildningar för verksamhetsområden

där det råder stor brist på personal med rätt kompetens. Bland annat har vårdutbildningar, förskollärarytbildningen och lärarutbildningarna byggts ut. Sedan 2018 pågår även en utbyggnad av läkarutbildningarna. Utbyggnaderna av dessa utbildningar fortsätter att utgöra en viktig utgångspunkt för arbetet för bättre kompetensförsörjning. I budgetpropositionen för 2021 föreslår regeringen att 447 miljoner kronor satsas på utbyggnad av högskolan inom bristyrken. Vidare föreslås satsningar på 17 miljoner kronor för att permanent bygga ut yrkeslärarytbildningen, satsningar på 47 miljoner kronor för att utöka den kompletterande pedagogiska utbildningen (KPU), satsningar på 13,5 miljoner kronor för att förlänga satsningen för att stärka möjligheterna till validering inom KPU och satsningar på 22 miljoner kronor för att förstärka vidareutbildning av lärare och förskollärare (VAL). Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om en utbyggnad och förlängning av den särskilda satsningen på livslångt lärande och omställning med 259 miljoner kronor och regeringens förslag om att satsa 15 miljoner kronor på att ge bättre tillgång till distansutbildning fr.o.m. 2021.

Utskottet ser inte något skäl att vidta ytterligare åtgärder.

Lärarytbildning

När det gäller frågan om nationella prov i lärarytbildningarna vill utskottet anföra följande. Regeringen har infört en möjlighet för höjda antagningskrav till lärarytbildningen (pressmeddelande den 31 oktober 2020, Utbildningsdepartementet). Regeringen har beslutat om en förordningsändring som ger statliga universitet och högskolor möjlighet att ställa krav på lämplighet som särskild behörighet för antagning till förskollärarytbildningen, grundlärarytbildningen och ämneslärarytbildningen. Beslutet bygger på en överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna. Ändringen i högskoleförordningen (1993:100) träder i kraft den 30 november 2020 och tillämpas första gången vid antagning till utbildning som börjar efter den 1 augusti 2021. Genom höjda antagningskrav anser utskottet att det torde bli högre kvalitet i lärarytbildningen.

Resurstilldelning

Ett antal yrkanden rör frågor om medel till lärosätenas anslag för utbildning och forskning liksom medel för vissa särskilda utgifter.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om att satsa 1,7 miljarder kronor på en fortsatt utbyggnad av högskolan. I detta ingår bl.a. bristyrkesutbildningar och utbyggnad av utbildning på avancerad nivå. Vidare föreslår regeringen en förstärkning av universitetets och högskolors anslag för forskning och utbildning, de s.k. basanslagen, med 1,2 miljarder kronor. Medel satsas även på att stärka och rusta studenthälsovården under de kommande åren för att främja studenternas fysiska och psykiska hälsa och på att stärka kvalitet i distansutbildningen.

När det gäller frågor om medel till anslag för utbildning och forskning framgår i budgetpropositionen för 2021 att samtliga ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer föreslås räknas upp med pris- och löneomräkningen på 1,72 procent.

När det gäller frågan om kvalitetsförstärkningar till lärosätena framgår i regleringsbrevet för budgetåret 2020 avseende universitet och högskolor att den särskilda höjningen av ersättningsbeloppen ska användas för kvalitetsförstärkande åtgärder. Medlen avsatta för humaniora, teologi, juridik och samhällsvetenskap ska i första hand användas för att införa fler lärarledda timmar på utbildningar inom dessa områden. Detta inkluderar fler lärarledda timmar i lärarutbildningarna. Utskottet vill påminna om att Universitetskanslersämbetet (UKÄ) under året har rapporterat att lärosätena genomfört många olika åtgärder för att höja kvaliteten i utbildningarna samt inom verksamhetsförlagd utbildning till följd av regeringens senaste satsning på kvalitetsförstärkning. Vidare anges att granskningarna av utbildningar på forskarnivå enligt UKÄ har bidragit till en högre kvalitet inom de granskade utbildningarna.

Sammanfattning

Utskottet anser att regeringens förslag till anslag och bemyndiganden inom området Universitet och högskolor är väl avvägda. Utskottet kan också konstatera att det pågår en rad initiativ som regeringen tagit eller avser att ta inom området och vill inte föregripa detta arbete.

Sammanfattningsvis har utskottet här redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden om ekonomiska åtaganden inom området Universitet och högskolor och att avstyrka samtliga motionsyrkanden som behandlas i detta avsnitt (se utskottets förslag i avsnitt 2 om statens budget inom utgiftsområde 16).

6 Forskning

Propositionen

Omfattning, mål och resultatanalys

Området Forskning omfattar anslag till forskning, forskningens infrastruktur, nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap, forskningsinformation samt forskningsetik. Anslagen avser Vetenskapsrådet, Rymdstyrelsen, Kungl. biblioteket, Institutet för rymdfysik, Polarforskningssekretariatet, Överklagandenämnden för etikprövning, Etikprövningsmyndigheten och Nämnden för prövning av oredlighet i forskning som inrättades den 1 januari 2020.

År 2000 uppställdes målet inom EU att de samlade privata och offentliga investeringarna i forskning och utveckling (FoU) skulle uppgå till 3 procent av BNP 2010. Det svenska nationella målet för FoU inom ramen för Europa 2020-strategin är att de totala investeringarna i FoU ska uppgå till ungefär 4 procent av BNP 2020 (prop. 2010/11:100). De offentliga avsättningarna 2019 för FoU beräknas uppgå till 0,88 procent av BNP. Tillsammans med näringslivets avsättningar om 2,46 procent avsattes därmed ca 3,34 procent av BNP till FoU 2019.

Regeringens mål för forskningspolitiken är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar upp mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt (prop. 2016/17:50). Det finns tre uppföljningsbara delmål till det övergripande målet:

- Sverige ska vara ett internationellt attraktivt land för investeringar i forskning och utveckling. De offentliga och privata investeringarna i forskning och utveckling bör även fortsatt överskrida EU:s mål.
- En övergripande kvalitetsförstärkning av forskningen ska ske och jämställdheten öka
- Samverkan och samhällspåverkan ska öka.

Målen inbegriper även forskningspolitik inom utgiftsområdena 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 20 Allmän miljö- och naturvård, 23 Areella näringar, landsbygd samt 24 Näringsliv.

Regeringen redovisar resultaten inom området och drar bl.a. följande slutsatser (avsnitt 6.4 i propositionen). Under perioden 2008–2020 har de statliga anslagen för forskning och utveckling ökat med ca 13,8 miljarder kronor i löpande priser. Den ökade svenska finansieringen har resulterat i en ökning av den vetenskapliga produktionen men ökningen är mindre än i jämförbara länder. Den vetenskapliga synligheten, mätt som antal artiklar som citeras bland de 10 procent mest citerade, har inte heller ökat.

Regeringen bedömer att Vetenskapsrådets uppdrag utifrån regeringens satsningar på forskning för att möta samhällets behov har genomförts väl och med hög kvalitet. De nationella forskningsprogrammen är etablerade, och resultaten både vad gäller struktur och forskningsprojekt redovisas i särskilda rapporter. Denna organisation av forskningsstöd kan tjäna som modell för kommande forskningssatsningar. Regeringen ser positivt på de tidigt initierade satsningarna från Vetenskapsrådet och Sci Life Lab i samarbete med universiteten för att på flera sätt möta covid-19-pandemins utmaningar.

Majoriteten av lärosäten har inte nått upp till sina rekryteringsmål för nyrekryterade kvinnliga professorer, vilket motiverar fortsatta mål och eventuella ytterligare åtgärder. Under de senaste tio åren har andelen kvinnor ökat inom samtliga anställningskategorier som föregår professorsanställningar, förutom meriteringsanställningar på totalnivå. När det gäller beviljandegraden vid ansökningar om bidrag hos Vetenskapsrådet är den sedan flera år i princip jämn mellan män och kvinnor.

Svensk rymdforskning och rymdindustri håller hög internationell klass, vilket bl.a. illustreras av att Sverige och svenska aktörer är efterfrågade i internationella och bilaterala rymdsamarbeten. Anläggningarna ESS och MAX IV stärker Sverige som kunskapsnation och kan ge kraftfullt stöd till arbetet med FN:s hållbarhetsmål i Agenda 2030. Regeringen bedömer dock att fortsatta åtgärder behövs för att öka kunskapen om anläggningarna ESS och MAX IV och därmed kunna nå flera användargrupper.

Det är angeläget att arbetet för ett öppet vetenskapssystem utvecklas, följs upp och analyseras. Den offentliga förvaltningens förmåga att arbeta med datadriven innovation och öppen data behöver fortsätta att utvecklas.

Redovisat tillkännagivande

Regeringen redovisar behandlingen av ett tillkännagivande om rymd (avsnitt 6.3 i propositionen). Riksdagen har tillkännaggett att regeringen kontinuerligt ska utvärdera de långsiktiga strategiska målen i strategin för svensk rymdverksamhet och regelbundet återrapportera till riksdagen (bet. 2018/19:UbU3 punkt 2, rskr. 2018/19:45). Regeringen redovisade vad som hade gjorts med anledning av den svenska rymdstrategin i budgetpropositionen för 2020 och avser att återkomma med utvärderingar av de långsiktiga strategiska målen i rymdstrategin i kommande budgetpropositioner. Regeringen bedömer därmed att tillkännagivandet är tillgodosett och att det därmed får anses slutbehandlat.

Politikens inriktning

För att befästa Sveriges position som ledande forskningsnation krävs enligt regeringen fortsatta satsningar och stärkt kvalitet inom svensk forskning. Regeringen kommer under hösten 2020 presentera en samlad proposition för att peka ut den forskningspolitiska inriktningen, vilken även berör frågor om högre utbildning och innovation. I budgetpropositionen föreslår regeringen att

de statliga anslagen för forskning och innovation bör öka med 3,4 miljarder kronor 2021. För 2022, 2023 och 2024 beräknas satsningarna till knappt 3,2 miljarder kronor, 3,3 miljarder kronor respektive drygt 3,7 miljarder kronor. Utöver forskningssatsningar inom utgiftsområde 16 finns också satsningar beskrivna inom utgiftsområdena 9, 20, 23 samt 24.

Sverige står inför en rad stora samhällsutmaningar både nationellt och globalt. Prioriterade samhällsutmaningar är klimat och miljö, hälsa och välfärd, kompetensförsörjning och omställning, digitalisering samt ett demokratiskt och starkt samhälle. Samhällsutmaningarna och de forskningssatsningar som regeringen föreslår kommer att presenteras närmare i den kommande forsknings- och innovationspolitiska propositionen.

Regeringen redogör för ett antal satsningar inom området samt hänvisar till forskningssatsningar inom andra utgiftsområden (avsnitt 6.5 i propositionen). En förstärkning av resurserna till Rymdstyrelsen föreslås för forskning och innovation som bygger på dataexploatering för att möta klimatförändringarna och de globala målen för hållbar utveckling. Forskningskompetens behöver byggas upp inom primärvården. Likaså behöver forskning som bidrar till omställningen till s.k. precisionsmedicin stärkas. Vidare är bättre nyttjande av hälsodata för forskning och innovation en grundförutsättning för att medicinsk forskning och life science ska fortsätta att utvecklas och för att Sverige ska vara internationellt konkurrenskraftigt inom dessa områden framöver. Covid-19-pandemin har visat på vikten av fortsatta satsningar på forskning om virus och pandemier samt äldreforskning.

Kompetensförsörjningen till svensk välfärd är av största vikt. För att stärka kvaliteten på högskoleutbildningar med inriktningen mot skola och hälso- och sjukvård är det angeläget med insatser för att öka tillgången på forskarutbildade lärare på dessa utbildningar. Regeringen anser därför att forskarskolor för ökad forskningsanknytning inom lärar- och vårdutbildning samt praktisk forskning för ökad vetenskaplighet inom skolan bör prioriteras. Det är vidare viktigt med en stark kunskapsbas inom humaniora och samhällsvetenskap för att kunna möta samhällsutmaningarna.

Den pågående digitaliseringen och utvecklingen av ny teknik innebär en omfattande förändring i Sverige och globalt. Vidare har covid-19-pandemin visat på både de möjligheter och de utmaningar som digitaliseringen medför. Den digitala utvecklingen har också förändrat förutsättningarna för hur högre utbildning och forskning bedrivs, tillgängliggörs och används. Det finns även behov av forskning om digitaliseringens samhällseliga konsekvenser. För att Sverige ska tillhöra de främsta länderna på att använda digitaliseringens möjligheter och även vara ledande i utvecklingen av nya teknologier behöver Sverige också vara ledande på cyber- och informationssäkerhet.

De senaste årens utveckling i Sverige och omvärlden har kommit att innebära krävande utmaningar inom det brottsförebyggande, brottsbekämpande och trygghetsskapande arbetet. Den socioekonomiska segregationen är utbredd och ökar. För att stärka förmågan att möta

utmaningar för ett demokratiskt och starkt samhälle finns behov av ökad forskning och tydligare tillämpning inom dessa områden.

Offentliga investeringar i nationell infrastruktur möjliggör nya upptäckter, skapar nya jobb och stärker Sveriges konkurrenskraft. Behoven av avancerad forskningsinfrastruktur ökar inom de flesta områden.

I syfte att skapa vetenskaplig förnyelse, trygga vetenskaplig bredd och ge förutsättningar för vetenskapliga genombrott bör fri forskning prioriteras. Regeringen anger vidare att föreslagna ökningar av de s.k. basanslagen till lärosätena syftar till att lärosätena långsiktigt och i högre utsträckning bl.a. ska kunna göra strategiska forskningsprioriteringar, ta ansvar för forskningsinfrastruktur samt framgångsrikt kunna delta i och medfinansiera större EU-program.

Budgetförslag

Regeringen föreslår 13 anslag inom området Forskning om sammanlagt 9,5 miljarder kronor.

Åtta anslag om 800 miljoner kronor avser förvaltningsutgifter för myndigheter: 3:3 *Vetenskapsrådet: Förvaltning*, 3:5 *Rymdstyrelsen: Förvaltning*, 3:6 *Institutet för rymdfysik*, 3:7 *Kungl. biblioteket*, 3:8 *Polarforskningssektariatet*, 3:10 *Överklagandenämnden för etikprövning*, 3:11 *Etikprövningsmyndigheten* och 3:12 *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning*.

Fem anslag om sammanlagt 8,7 miljarder kronor avser utgifter för statliga bidrag: 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation*, 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer*, 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet*, 3:9 *Sunet* och 3:13 *Särskilda utgifter för forskningsändamål*.

Regeringen föreslår bemyndiganden för anslagen 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation*, 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* och 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet*.

Nedan sammanfattas regeringens budgetförslag för forskning (avsnitt 6.6 i propositionen). I propositionen redovisas under varje anslag anslagsutvecklingen över tid i en tabell: utfall och anslagssparande för 2019, anslag och utgiftsprognos för 2020, regeringens förslag för 2021 och regeringens beräkning av anslaget för 2022 och 2023. För varje anslag anger regeringen också det tänkta ändamålet. Under respektive anslag återfinns regeringens närmare överväganden med förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå. I tabellen Förändringar av anslagsnivån framgår om anslagsförändringen är en följd av pris- och löneomräkning, överföring till eller från andra anslag och/eller beslut om en ökning eller minskning av anslaget. Under anslagen för Polarforskningssektariatet, Sunet och Etikprövningsmyndigheten återfinns en budget för avgiftsbelagd verksamhet.

Anslagen

Anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för stöd för forskning och forskningsinformation. Anslaget får även användas för utgifter för forskningsinfrastrukturer, internationellt forskningssamarbete, utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, resor och seminarier som är kopplade till forskningsstödet. Anslaget får även användas för bidrag till ett konsortium för konstruktionen och driften av European Spallation Source ESS, efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 6 995 846 000 kronor för 2021.

Inom ramen för den forsknings- och innovationspolitiska propositionen, som regeringen avser att presentera under hösten 2020, föreslår regeringen att anslaget ökas med totalt 1,1 miljarder kronor 2021. I detta belopp ingår bl.a. en tillfällig förstärkning av bidraget till European Spallation Source ERIC (ESS) på 340 miljoner kronor. Vidare beräknar regeringen att anslaget ökas med 1,174 miljarder kronor 2022 och 1,270 miljarder kronor 2023 med anledning av den forsknings- och innovationspolitiska propositionen.

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 30 miljoner kronor fr.o.m. 2021 för en tvärvetenskaplig forskningssatsning inom psykiatriområdet. Satsningen finansieras genom att anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg minskas med motsvarande belopp. Regeringen beräknar att denna satsning kvarstår t.o.m. 2030.

Vidare föreslår regeringen att anslaget minskas med 45 miljoner kronor fr.o.m. 2021 för att finansiera en ökning med 30 miljoner kronor till anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* och 15 miljoner kronor till anslaget 3:3 *Vetenskapsrådet: Förvaltning*.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 21 250 000 000 kronor 2022–2031. Skälen för detta förslag är följande. Den grundforskning som finansieras av Vetenskapsrådet bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. De medel som Vetenskapsrådet fördelar för vetenskaplig utrustning är också långsiktiga, eftersom rådet åtar sig att under flera år betala amorteringar och räntor för den aktuella utrustningen. Vidare tillkommer de åtaganden som följer av inrättandet av konsortiet för europeisk forskningsinfrastruktur, European Spallation Source ERIC (ESS). Under 2019 påbörjade ESS den s.k. initiala driften, vilket innebär att anläggningen kommer att testas för driftsättning. Den initiala driften beräknas pågå under perioden 2019–2025. Sveriges kostnad för konstruktionen under perioden 2013–2025 beräknas till 6,8 miljarder kronor i 2013 års priser och kostnaden för den initiala driften beräknas till ca 1,9 miljarder kronor i 2013 års priser. Hittills har Sverige betalat sammanlagt 5,5 miljarder kronor för konstruktion och initial drift.

Bemyndiganden om bidrag till European Spallation Source ERIC (ESS)

Regeringen föreslår även att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget besluta om bidrag på högst 800 000 000 kronor till European Spallation Source ERIC (ESS). Skälen för regeringens förslag är följande. Konstruktionen av ESS påbörjades under hösten 2014 och anläggningen beräknas stå helt färdig 2025. Enligt vad som presenterades i tidigare forskningspropositioner (prop. 2008/09:50 och prop. 2012/13:30) anvisades Vetenskapsrådet 150 miljoner kronor per år fr.o.m. 2010 och ytterligare 200 miljoner kronor per år anvisades fr.o.m. 2015 för att finansiera ESS. Vidare överfördes 70 miljoner kronor fr.o.m. 2015 och ytterligare 60 miljoner kronor fr.o.m. 2017 till Vetenskapsrådets forskningsanslag för finansieringen av ESS. Fram t.o.m. 2019 har Sverige betalat ca 5,5 miljarder kronor för konstruktion och initial drift, varav ca 4,1 miljarder kronor från Vetenskapsrådets forskningsanslag, ca 600 miljoner kronor från Lunds universitets forskningsanslag samt 800 miljoner kronor från Skåne läns landsting (Region Skåne).

Statliga garantier för överbrygningslån

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 ställa ut statliga garantier för överbrygningslån till European Spallation Source ERIC (ESS) för initial drift och färdigställande av den europeiska spallationskällan. Kreditgarantin får uppgå till högst 600 000 000 kronor och gäller som längst t.o.m. 2030. Skälen för regeringens förslag är följande. Europeiska kommissionen beslutade i augusti 2015 att inrätta ESS. För att klara finansieringen under den mest intensiva fasen i projektet, då tillfällig likviditetsbrist kan uppstå, bemyndigades regeringen i budgetpropositionen för 2016 en garanti på högst 600 miljoner kronor för ett överbrygningslån för konstruktion av ESS. Detta bemyndigande gällde som längst t.o.m. 2022. Denna garanti förlängdes till 2025 i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1). Nu behövs en ny garanti i och med att den nuvarande garantin endast gäller för konstruktion och inte för den initiala driften, dvs. att anläggningen igångsätts parallellt med den avslutande delen av konstruktionsfasen. Kostnaden för den initiala driften delas av alla medlemsländer, men en likviditetsbrist kommer dock att uppstå till följd av att betalningarna sker i en långsammare takt än behovet av medel. Även Sveriges andel av kostnaden betalas i en långsammare takt än behovet. Storleken på ett nytt lån uppskattas till ca 300 miljoner euro avseende den initiala driften. Denna garanti kommer att löpa parallellt med den tidigare garantin fram till 2025.

Bemyndiganden om medlemskap och medlemsavgift i ERIC-konsortier

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021–2023 för anslaget besluta om medlemskap i följande konsortier för europeisk forskningsinfrastruktur, s.k. Eric-konsortier: Aerosols, Clouds and Trace Gases Research Infrastructure (ACTRIS-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, European Marine Biological Resource Center

(EMBRC-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, European Plate Observing System (EPOS-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, European Solar Telescope (EST-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 6 000 000 kronor och European Open Screen Infrastructure (EU-OPENSREEN- ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 000 000 kronor.

Regeringen föreslår vidare att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021–2023 besluta om finansiering av de årliga medlemsavgifterna i följande konsortier: Council of European Social Science Data Archives (CESSDA-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, Common Language Resources and Technology Infrastructure (CLARIN-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Biobanking and Biomolecular Resources Infrastructure (BBMRI-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, European Social Survey (ESS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Joint Institute for VLBI in Europe (JIVE-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor, European Advanced Translational Research Infrastructure in Medicine (EATRIS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor, European Research Infrastructure for Biomedical Imaging (Euro-Bioimaging-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor och Integrated Carbon Observation System (ICOS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 10 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag är följande. För att underlätta för forskare att samarbeta med andra forskare i olika länder inom forskningsinfrastrukturer har ett antal Eric-konsortier bildats och flera sådana konsortier planeras (en redogörelse för de konsortier som är aktuella i ovanstående bemyndiganden och deras syften återfinns på s. 267 i propositionen).

Bemyndigande om medlemsavgift i det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget besluta om medlemsavgift till det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem (Euro-HPC) på högst 25 000 000 kronor.

Anslaget 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för avgifter till internationella forskningsorganisationer.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 420 061 000 kronor för 2021. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 60 miljoner kronor fr.o.m. 2021 för att finansiera ökade kostnader till följd av växelkursförluster. Ökningen finansieras delvis genom att anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* minskas med 30 miljoner kronor.

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför

behov av framtida anslag på högst 2 150 000 000 kronor 2022–2031. Skälet är att Vetenskapsrådet svarar för långsiktiga internationella åtaganden gentemot forskningsorganisationer.

Anslaget 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning

Regeringen anger att anslaget får användas för Vetenskapsrådets förvaltningsutgifter.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 183 119 000 kronor för 2021. Anslaget minskas med 1 850 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 15 miljoner kronor fr.o.m. 2021 för att finansiera ökade kostnader till följd av att antalet uppdrag har ökat. Ökningen finansieras genom att anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* minskas med motsvarande belopp.

Anslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för stöd till forskning och utveckling inklusive industriutvecklingsprojekt och fjärranalys inom nationella och internationella samarbeten. Anslaget får även användas för utgifter för information om rymdforskning och rymdverksamhet samt utgifter för deltagande i internationella rymdsamarbeten. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för verksamhet vid Esrange och till utgifter för ersättning till vissa samebyar samt till Samefonden med anledning av verksamheten vid Esrange.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 1 117 356 000 kronor för 2021. Inom ramen för den kommande forsknings- och innovationspolitiska propositionen föreslår regeringen att anslaget ökas med 10 miljoner kronor 2021 för forskning som bygger på dataexploatering för att möta klimatförändringarna. För 2022 och 2023 beräknar regeringen att anslaget ökas med 20 miljoner kronor respektive 30 miljoner kronor för detta ändamål.

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 600 000 000 kronor 2022–2034. Skälet är att den verksamhet som finansieras från anslaget vanligen bedrivs i form av fleråriga projekt.

Anslaget 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning

Regeringen anger att anslaget får användas för Rymdstyrelsens förvaltningsutgifter.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 40 796 000 kronor för 2021. Anslaget minskas med 150 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 5 miljoner kronor fr.o.m. 2021 för att finansiera ökade kostnader till följd av utökade uppdrag. Ökningen

finansieras genom att anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* minskas med motsvarande belopp.

Anslaget 3:6 Institutet för rymdfysik

Regeringen anger att anslaget får användas för Institutet för rymdfysiks förvaltningsutgifter.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 57 273 000 kronor för 2021. Anslaget minskas med 560 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

Anslaget 3:7 Kungl. biblioteket

Regeringen anger att anslaget får användas för Kungl. bibliotekets förvaltningsutgifter.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 419 797 000 kronor för 2021. Anslaget minskas med 220 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

Anslaget 3:8 Polarforskningssekretariatet

Regeringen anger att anslaget får användas för Polarforskningssekretariatets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för att organisera och genomföra forskningsexpeditioner. Polarforskningssekretariatets utgifter varierar mellan åren beroende på om större expeditioner genomförs eller inte. För att klara år med stora utgifter måste hela anslagssparandet tas i anspråk och anslaget är beräknat utifrån dessa förutsättningar.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 49 663 000 kronor för 2021. Anslaget minskas med 770 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

Anslaget 3:9 Sunet

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för Swedish University Computer Network (Sunet), ett datanätverk för överföring av digital information mellan universitet och högskolor samt vissa andra organisationer. Anslaget får även användas för utgifter för grundanslutning till Sunet för de konstnärliga högskolorna, statliga kulturarvsinstitutioner och Kungl. biblioteket samt för de specifika kostnader Sunet har för anslutning till internationella forskningsnät.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 49 183 000 kronor för 2021.

Anslaget 3:10 Överklagandenämnden för etikprövning

Regeringen anger att anslaget får användas för förvaltningsutgifter för Överklagandenämnden för etikprövning.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 5 381 000 kronor för 2021. Anslaget minskas med 60 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21 med förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

Anslaget 3:11 Etikprövningsmyndigheten

Regeringen anger att anslaget får användas för Etikprövningsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Anslaget minskas med 60 000 kronor 2021 till följd av en generell besparing (se prop. 2020/21:1 se förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7.4).

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 43 848 000 kronor för 2021. Regeringen föreslår att 500 000 kronor överförs till anslaget fr.o.m. 2021 från anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap, till följd av att Etikprövningsmyndigheten övertar uppgiften att bistå vid fastställandet av dosrestriktionen från Strålskyddsmyndigheten.

Anslaget 3:12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning

Regeringen anger att anslaget får användas för förvaltningsutgifter för Nämnden för prövning av oredlighet i forskning.

Motionerna

Moderaterna

I kommittémotion 2020/21:3332 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 14 anger motionärerna att de kommer att redovisa sin forskningspolitik i samband med beredningen av den aviserade forskningspolitiska propositionen.

Sverigedemokraterna

I kommittémotion 2020/21:3108 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en ökning av anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* med 300 000 000 kronor, för att bl.a. öka Sveriges konkurrenskraft på området. Motionärerna föreslår i förhållande till regeringens anslag en minskning av anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet* med 100 000 000 kronor. Därutöver föreslår motionärerna att nytt anslag, 99:12 *Satsning på ett nytt strategiskt forskningsanslag riktat mot kärnenergiforskning*, tillförs 100 000 000 kronor.

Vänsterpartiet

I partimotion 2020/21:3190 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en ökning av anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* med 10 000 000 kronor då motionärerna vill se ett utökat stöd till djurfria forskningsmetoder.

Kristdemokraterna

I kommittémotion 2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en minskning av anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* med 50 000 000 kronor. Motionärerna föreslår att ett forskningsprogram för att stärka kvinnors hälsa inrättas inom Vetenskapsrådet och tilldelas 100 000 000 kronor årligen 2021–2023 inom anslaget. Likaså bör medel för ett nationellt forskningsprogram för att stärka äldres hälsa tilldelas 150 000 000 kronor årligen 2021–2023, varav 100 000 000 kronor från ovannämnda anslag. Vidare bör 50 000 000 kronor årligen omfördelas från samma anslag för att bidra till finansiering av kärnkraftsforskning. Motionärerna anger att de avvisar 250 000 000 kronor av regeringens satsning på forskning.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottet är Sveriges position inom forskning och innovation av avgörande vikt för samhällets och ekonomins utveckling. Utskottet delar regeringens bedömning att det krävs fortsatta satsningar och stärkt kvalitet inom svensk forskning. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2021 stora satsningar på de statliga anslagen för forskning och innovation, inom flera utgiftsområden. Inom utgiftsområde 16 föreslås en ökning av Vetenskapsrådets forskningsanslag med 1,1 miljarder kronor, exklusive forskningsinfrastruktur och excellenscentruma blir nivåhöjningen till Vetenskapsrådet 330 miljoner kronor 2021 (pressmeddelande den 15 september 2020, Utbildningsdepartementet). Vidare föreslås bl.a. en förstärkning av Rymdstyrelsens forskningsresurser. För att upprätthålla svensk forskningskapacitet föreslås vidare en förstärkning och ökning av lärosätenas anslag för forskning och utbildning på forskarnivå (se avsnitt Universitet och högskolor).

Regeringen avser att under hösten 2020 peka ut den forskningspolitiska inriktningen i en samlad proposition och då närmare redogöra för prioriterade samhällsutmaningar och de forskningssatsningar som föreslås. Utskottet vill inte föregripa beredningen av den kommande propositionen och finner inte anledning att föreslå någon åtgärd med anledning av ovanstående motionsyrkanden. Utskottet anser att regeringens förslag till anslag och bemyndiganden inom området Forskning är väl avvägda.

Sammanfattningsvis har utskottet här redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden om ekonomiska åtaganden inom området Forskning och att avstyrka samtliga motionsyrkanden som behandlas i detta avsnitt (se utskottets förslag i avsnitt 2 om statens budget inom utgiftsområde 16).

7 Anslag för gemensamma ändamål

Propositionen

Budgetförslag

Regeringen föreslår fyra anslag för gemensamma ändamål om sammanlagt 175 miljoner kronor och ett bemyndigande om ekonomiska åtaganden.

Nedan sammanfattas regeringens budgetförslag för gemensamma ändamål (avsnitt 7.1 i propositionen). I propositionen återfinns under varje anslag anslagsutvecklingen över tid i en tabell: utfall och anslagssparande för 2019, anslag och utgiftsprognos för 2020, regeringens förslag för 2021 och regeringens beräkning av anslaget för 2022 och 2023. För varje anslag anger regeringen också det tänkta ändamålet. Under respektive anslag återfinns regeringens närmare överväganden med förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå. I tabellen Förändringar av anslagsnivån framgår om anslagsförändringen är en följd av pris- och löneomräkning, överföring till eller från andra anslag och/eller beslut om en ökning eller minskning av anslaget.

Anslaget 4:1 Internationella program

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för stipendier till s.k. tredjelandsstudenter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att främja internationella kontakter inom EU-program och andra internationella program inom utbildningsområdet. Anslaget får även användas för att medfinansiera EU-medel inom Universitets- och högskolerådets ansvarsområde och genomföra stödåtgärder inom ramen för EU:s utbildningsprogram.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 81 589 000 kronor för 2021.

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 168 miljoner kronor 2022–2024. Universitets- och högskolerådet kommer under 2021 att bevilja stipendier för senare läsår.

Anslaget 4:2 Avgift till Unesco och ICCROM

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för Sveriges medlemsavgift till Unesco. Anslaget får även användas för utgifter för Internationella centret för bevarande och restaurering av kulturföremål i Rom (ICCROM) samt utgifter för de Unescokonventioner som Sverige har ratificerat.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 30 886 000 kronor för 2021.

Anslaget 4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet

Regeringen anger att anslaget får användas för Svenska Unescorådets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för bevakning och genomförande av Unescos verksamhet.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 10 787 000 kronor för 2021.

Anslaget 4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning. Anslaget får även användas för utgifter för statistik, analyser och prognoser inom dessa områden.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 52 143 000 kronor för 2021.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att regeringens förslag om anslag för gemensamma ändamål och ett bemyndigande om ekonomiska åtaganden är väl avvägda. I avsnitt 2 om statens budget inom utgiftsområde 16 tillstyrker utskottet regeringens förslag.

Reservation

Statens budget inom utgiftsområde 16 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

a) Anslagen för 2021

Riksdagen anvisar anslagen för 2021 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt reservanternas förslag i bilaga 2.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:1932 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 5 och

2020/21:3108 av Patrick Reslow m.fl. (SD) samt

avslår proposition 2020/21:1 utgiftsområde 16 punkt 6 och motionerna

2020/21:2774 av Ebba Busch m.fl. (KD) yrkande 23,

2020/21:3190 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V),

2020/21:3203 av Ebba Busch m.fl. (KD) yrkandena 6 och 29,

2020/21:3319 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 3,

2020/21:3332 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkandena 1–8 och 10–14,

2020/21:3405 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 14 och 41,

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 18 och

2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkandena 1, 2, 8, 9, 11–13, 15, 16, 38, 39, 46, 74 och 83.

b) Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

=utskottet

Ställningstagande

Vårt samhälle är beroende av ett bra och högkvalitativt utbildningssystem för att fungera och utvecklas. Sverigedemokraterna anser att det behövs fler satsningar inom skola och utbildning. På vissa områden är problemen akuta och det finns behov av riktade åtgärder. I grundskolan och gymnasieskolan har välmående, arbetsmiljö och lärarnas situation försämrats. Vi föreslår dels en större satsning på förskolan, dels en större satsning på att öka tryggheten i skolan. Vad som ingår i våra satsningar framgår i det följande.

Vistelse i förskola ska innebära bästa tänkbara omsorg, trygghet och lärande samt ge stimulans för utveckling och förskolan ska vara en god arbetsmiljö för barn och personal. I dag är personaltäteten för låg för att detta ska gälla. Behovet av satsningar kan se dock se olika ut. Sverigedemokraterna föreslår en förskolemiljard, ett statsbidrag som ska kunna användas där det behövs mest och till de behov som finns, för att verksamheten ska bli bättre.

Fritidshemsverksamheten är av stort värde för många barn och ungdomar. Liksom i grundskolan är vistelsemiljön, arbetsmiljön och personalens förhållanden viktiga. Personaltätheten behöver öka så att en personal ansvarar för högst 20 barn och ungdomar och vi satsar 450 miljoner kronor 2021 för detta. Med ökad personaltäthet ökar möjligheten att t.ex. bistå med läxläsning.

Såväl förskolepersonal som grundskolelärare och fritidspedagoger behöver goda arbets- och anställningsförhållanden. Det bör vara självklart att varken barn eller personal vistas i verksamheten då man är sjuk. Karensavdraget som det är utformat i dag försvårar möjligheten för personalen att stanna hemma när det behövs. Ett slopat karensavdrag skulle medföra flera hälsoeffekter, såväl för personal som för barn och föräldrar och vi föreslår en sammanlagd satsning på 160 miljoner kronor för att avskaffa detta.

Sverigedemokraterna anser att Skolinspektionen ska få större mandat och ansvar, med utökad verksamhet och mer resurser och vi föreslår en satsning på 300 miljoner kronor till myndigheten. Det innebär i förhållande till regeringens förslag en ökning av anslagsnivån på anslaget 1:2 Statens skolinspektion. Detta är en del i vår satsning med en trygghetsmiljard för att förbättra skolan. Skolinspektionens rutiner för kravställande, kontroller, planering och uppföljning av åtgärder och besök behöver också utvecklas och ökas. Myndigheten ska i större utsträckning göra t.ex. oanmälda inspektioner och också ställa krav på att de missförhållanden som uppmärksammas ska åtgärdas skyndsamt. Otillräckliga åtgärder ska medföra kännbara konsekvenser. Om det råder påtagliga missförhållanden och om skolan och utbildningen fungerar på oacceptabelt låg nivå ska staten ta över. Fler skolverksamheter behöver kontrolleras oftare än vad som görs i dag, speciellt religiösa skolor.

Vi anser att ett system med jourklasser bör införas för elever som har svårt att fungera i en normal skolsituation. Då kan dessa elever ges mer stöd och undervisning, och övriga elever får större möjligheter till studiero samt en lugn och trygg miljö i klassrummet. I allvarliga situationer bör elever kunna flyttas till särskilda jourkolor. Sammantaget satsar vi 700 miljoner kronor på detta.

Samtliga personalkategorier behöver stärkas så att lärare avlastas och kan ägna sig åt sitt kärnuppdrag. En satsning på en förstärkning av uppgifter och professioner utanför själva undervisningen i skolan behövs med it-pedagoger, kuratorer, specialpedagoger och administratörer. Satsningen på mer skolpersonal ingår i vårt omfattande stöd till kommunerna inom utgiftsområde 25.

Sverigedemokraterna anser att läraryrkets attraktivitet behöver stärkas genom en förbättrad arbetsmiljö och högre löner. Vi avvisar regeringens modell för förstelärare då vi anser att den är ojämlig. Vi anser inte heller att den stora del av satsningen som ges till förstelärare i utsatta områden är rimlig. Vi föreslår en karriärtjänstmodell för lärare som ska baseras på utveckling, samordning, mentorskap och krav på höjning av elevresultat. Samma modell ska gälla i hela landet eftersom alla platser och alla elever är lika viktiga.

Vi avvisar även regeringens satsning på det s.k. likvärdighetsbidraget. Vi föreslår därför en minskning av anslagsnivån i förhållande till regeringens förslag på anslag 1:15 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling med 6 230 000 000 kronor. Vi menar att bidrag behöver vara mer specificerade och riktade än detta bidrag för att bli slagkraftiga.

Studie- och yrkesvägledningen behöver stärkas och effektiviseras. Studie- och yrkesvägledarnas roll och ansvar behöver förtydligas och samordnas, digitalt vägledningsstöd behöver utvecklas och karriärvägledningsperspektivet behöver förstärkas i olika skolämnen.

Den psykiska ohälsan hos barn och unga ökar kraftigt. Det behöver utredas hur elevhälsan kan stärkas och ges bättre förutsättningar att möta, och vid behov behandla, elever som mår psykiskt dåligt. Vi föreslår en satsning på drygt 300 miljoner kronor för elevhälsan.

Det behövs ytterligare satsning på utbildning och möjligheter kopplat till tekniska yrken. Ungdomar som inte fått arbete efter avslutad teoretisk utbildning ska få en andra chans att bli anställningsbara i industrin genom en s.k. teknikbrygga. Under två terminer får eleven stärka sina kunskaper i teoretiska och praktiska ämnen och därefter genomföra en statligt finansierad praktiktermin hos ett lokalt industriföretag.

En levande landsbygd är betydelsefull för att hela Sverige ska leva. Servicefunktioner och grundläggande samhällsfunktioner, t.ex. skolverksamhet, behövs även i glesbygden. Vi vill göra en satsning på 370 miljoner kronor för att stödja glesbygdsskolor där det finns risk för nedläggning på grund av tillfälligt sviktande elevunderlag.

Inom högre utbildning ska lärarledd undervisning värnas. Lärare inom högre utbildning är experter inom sina områden och studerande behöver självklart få så stor del av deras expertis som möjligt. Det säkerställer att kvaliteten i utbildningen inte går förlorad. Det är välkänt att det inte räcker med självstudier eller enstaka metoder för inläring utan att olika pedagogiska och metodologiska grepp främjar inläring och kunskapsinhämtning även på högre nivå. För att öka lärartäthet och undervisningstimmar inom vissa högre utbildningar satsar vi 250 miljoner kronor.

Vi menar att lärarutbildningarna behöver styras utifrån ett kvalitetsperspektiv, inte minst för att höja läraryrkets attraktionskraft. Intagningspoängen behöver höjas, färre studenter ska antas via högskoleprovsresultat och inträdesprov och nationella prov till lärarutbildningen behöver införas. Vi avsätter 25 miljoner kronor för nationella prov i lärarutbildningen.

Under 1990-talet infördes ett produktivetsavdrag för högskoleväsendet, vilket innebar att anslagen till högskolorna skulle få ett avdrag motsvarande den summa som den privata tjänstesektorn lyckats effektivisera sin verksamhet med de senaste tio åren. Effektivisering är positivt, men för att bibehålla kvalitet inom utbildning kan inte effektivisering drivas alltför långt. Produktivetsavdraget ska därför avskaffas.

För att minska kostnaden för administration föreslår vi en sammanslagning av Malmö universitet med Lunds universitet samt Södertörns högskola med Mälardalens högskola. I enlighet med utredningen om universitetens och högskolornas styrning, inklusive resurstilldelning, Styr- och resursutredningens (dir. 2017:46) förslag om samlat anslag föreslår vi att de två separata anslagen till Stockholms konstnärliga högskola, Konstfack, Kungl. Konsthögskolan och Kungl. Musikhögskolan i Stockholm slås samman. Anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå höjs med 105 miljoner kronor medan anslagen till konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå sänks med 105 miljoner kronor.

Rymdforskning och rymdverksamhet ger stor samhällsnytta. Rymdstyrelsen är i behov av satsningar för att bl.a. kunna delta inom olika forskningsprojekt. För att öka Sveriges möjligheter att medverka, utveckla ny teknologi och få möjlighet till nya marknader och nya jobbtillfällen, satsar vi i förhållande till regeringens förslag ytterligare 300 miljoner kronor på anslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet. Sverigedemokraterna vill även se en satsning på ett nytt strategiskt forskningsområde inom kärnenergiforskning för att trygga vår energiförsörjning och avsätter 100 miljoner kronor för detta.

Vi föreslår i förhållande till regeringens anslag en minskning av anslaget 3:1 Vetenskapsrådet med 100 miljoner kronor.

Sammantaget innebär vårt förslag att vi anvisar 1 339 900 000 kronor mindre än regeringen till utgiftsområde 16 för 2021. Med det ovan anförda tillstyrker vi vårt förslag till anslagsfördelning som finns i vår motion 20/21:3108 och som framgår av bilaga 2.

I budgetpropositionen (2020/21:1 utgiftsområde 16) redovisar regeringen att riksdagens tillkännagivande om en plan för att legitimera fler yrkesgrupper anses slutbehandlat. Vi motsätter oss detta och anser att riksdagens tillkännagivande i aktuell fråga inte blivit tillgodosett när det gäller legitimation för modersmåslärare. Vi anser vidare att det ska finnas ett legitimationskrav på yrkesgruppen i den mån vi över huvud taget ska bedriva denna form av undervisning med kommunalt huvudmannaskap.

Särskilda yttranden

1. Statens budget inom utgiftsområde 16 (M)

Kristina Axén Olin (M), Lars Püss (M) och Marie-Louise Hänel Sandström (M) anför:

Moderaternas förslag när det gäller statens budget finns i partimotionen Knäck arbetslösheten och bekämpa kriminaliteten (mot. 2020/21:3422). I den motionen finns också förslag till ram för utgiftsområde 16. Motionen behandlas i betänkande 2020/21:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 1 i det betänkandet. Moderaternas förslag till statens budget för 2021 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning läggs fram i motion 2020/21:3332. Eftersom riksdagen genom sitt beslut den 25 november 2020 i det första steget i budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den vi önskar avstår vi från ställningstagande när det gäller statens budget för 2021 inom utgiftsområde 16. I stället lägger vi fram ett särskilt yttrande om vår politik inom utgiftsområdet. Moderaternas budgetalternativ för utgiftsområde 16 innebär följande.

Alla ska ha rätt till en bra skola och ingen ska lämna grundskolan utan de kunskaper som behövs för jobb och fortsatta studier. Skolan är, och ska vara, den del av välfärden som inte bara möjliggör en trygg framtid utan också utjämnar livschanser. På många skolor bedrivs utbildning i världsklass som hjälper eleverna att upptäcka nya världar. Samtidigt finns det betydande skillnader både mellan skolor och mellan klassrum vilket gör att inte alla elever får samma möjligheter till en god utbildning. Det finns t.ex. skolor i Sverige där mindre än hälften av eleverna når gymnasiebehörighet. Utan slutförd gymnasieutbildning ökar risken att hamna i utanförskap. En av de viktigaste reformerna för att motverka ett växande utanförskap är att höja kunskapsresultaten i svensk skola. När skolan fungerar för alla och i hela Sverige stärks sammanhållningen.

Alla barn förtjänar en bra start när de börjar skolan. Moderaterna prioriterar därför reformer för att förskolan ska kunna fortsätta att utvecklas och bli en god brygga över till skolans undervisning. Alla barn i förskolan ska garanteras en förskola eller pedagogisk omsorg som präglas av lärande med en god pedagogisk verksamhet. Moderaterna anser därför att Skolinspektionen bör överta ansvaret för tillståndsgivning och tillsyn av samtliga förskolor och pedagogisk omsorg och tillför 10 miljoner årligen för detta 2021–2023.

Förskolan har i dag ett uppdrag att stödja barn i deras språkutveckling, både på barnens modersmål och på svenska. Det finns dock forskning som tyder på att förskolor där majoriteten av barnen har ett annat modersmål än svenska inte lyckas med uppdraget. För de barn som aldrig eller sällan möter det svenska språket i hemmet behövs en särskild språkförskola för att de ska kunna svenska när de börjar skolan. Språkförskolan ska rymmas inom ordinarie förskoleverksamhet med särskild tid avsatt för svenskundervisning av

nyanlända barn. Vi föreslår också att svenska språkets roll stärks i läroplanen, kompetensutveckling för förskollärare samt fler utbildningsplatser. Regeringen ska återkomma till riksdagen med lagstiftning om obligatorisk språkförskola för nyanlända barn från tre års ålder. I avvaktan på denna föreslår vi 50 miljoner kronor 2021, dels medel som huvudmännen kan söka, dels medel för inrättandet av språkförskolan.

Moderaterna föreslår också reformer som ska stärka elevers lärande och kunskaper. Vi vill införa en tioårig grundskola med skolstart i årskurs 1 vid sex års ålder. Detta innebär att dagens förskoleklass görs om till en ny årskurs 1 och att lågstadiet blir fyraårigt. De kunskapskrav som finns för lågstadiet i dag ska finnas kvar, och förändringen innebär att sexåringarna knyts till grundskolans personal, kompetens, läroplan och resurser. Dagens lärare i förskoleklassen har viktiga kunskaper om barnens tidiga lärande som måste tas tillvara. Det är därför viktigt att dessa lärare får en möjlighet att komplettera sin kompetens i t.ex. läs- och skrivinlärning och bedömning.

Svensk utbildningspolitik ska präglas av höga förväntningar, tydliga krav och fokus på kunskap. Vi kan inte acceptera att Sverige har hamnat efter andra länder när det gäller kunskapsnivåer. Elever i svensk skola har betydligt mindre undervisningstid än elever i andra jämförbara länder. Vi anser att skolan i än högre grad ska fokusera på viktiga baskunskaper som att läsa, skriva och räkna. Därför vill vi öka undervisningstiden med en timme mer per dag, med start på lågstadiet. Tidiga insatser är avgörande för att fler elever ska nå kunskapsmålen. Lovskola är ett annat sätt att ge elever som behöver det mer undervisningstid. Vi vill utöka satsningen på lovskola och införa en skyldighet för kommunerna att erbjuda lovskola i fyra veckor i årskurs 6 till årskurs 9. Lovskolan ska vara obligatorisk för elever som inte har tillräckliga betyg för att komma in på gymnasiet. Satsningarna på utökad undervisningstid och lovskola görs inom utgiftsområde 25.

Varje elev i Sverige har rätt till en bra utbildning. Det ska inte spela någon roll vilken skola man går i utan alla skolor ska vara bra skolor. För att påbörja arbetet med en reformerad skolinspektion med ett utökat uppdrag föreslår vi en satsning på 50 miljoner kronor 2021. Vi vill att Skolinspektionen får i uppdrag att granska alla landets skolor i förhållande till ett antal nationella kvalitets- och kunskapsmål. Därefter ska de skolor som behöver det få stöd och resurser att genomföra de förändringar som behövs för att vända resultaten. Det kan handla om fler lärare, utökat specialpedagogiskt stöd eller förändringar i skolans ledning och styrning. Skolor som trots insatser inte kan garantera alla elever en god utbildning ska kunna tvångsförvaltas, och ytterst stängas.

Skickliga lärare ska ha bra betalt och Sveriges lärare ska känna sig trygga med att de riktade lönehöjningar som görs i dag ska fortsätta att gälla. Samtidigt måste mer göras för att fler av våra skickligaste lärare ska söka sig till de skolor som har de största utmaningarna. För att göra läraryrket mer attraktivt behöver även möjligheten finnas att göra karriär och utvecklas i yrket. För att minska personalomsättningen i förskolan och öka kvaliteten i det

pedagogiska arbetet vill vi att satsningen på karriärtjänster ska breddas till att också innefatta karriärtjänster för förskollärare och satsar 45 miljoner kronor 2021 för att utöka antalet tjänster. För att främja rekryteringen av skickliga rektorer till skolor med särskilt stora utmaningar vill vi göra en särskild satsning på kompetensutveckling och stärkt utbildning för rektorer på sådana skolor.

Det råder stor brist på utbildade förskollärare. Därför satsar Moderaterna också på att bygga fler vägar in i förskolläraryrket via en ny kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) för akademiker och yrkesverksamma som vill bli förskollärare. För detta ändamål satsar vi 25 miljoner kronor årligen 2021–2023.

För att möta behovet av rekrytering anser vi att fler vägar till läraryrket behöver öppnas där människor med rätt ämneskunskaper men utan lärarkompetens bereds möjlighet att ta sig in. Redan i dag finns utbildningsprogrammet Teach for Sweden som kombinerar studier i bl.a. ledarskap med praktik för blivande lärare. För att stärka möjligheten för studenter som inte valt lärarutbildningen att senare ta sig in i läraryrket och få fler som lämnat läraryrket att komma tillbaka satsar Moderaterna 20 miljoner kronor årligen 2021–2023.

Vi kommer att redovisa vår forskningspolitik i samband med behandlingen av regeringens kommande forskningspolitiska proposition.

2. Statens budget inom utgiftsområde 16 (V)

Daniel Riazat (V) anför:

Vänsterpartiets förslag när det gäller statens budget finns i partimotionen Vägen ut ur krisen – en plan för jämlikhet och grön omställning (mot. 2020/21:3170). I den motionen finns också förslag till ram för utgiftsområde 16. Motionen behandlas i betänkande 2020/21:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 3 i det betänkandet. Vänsterpartiets förslag till statens budget för 2021 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning läggs fram i motion 2020/21:3190. Eftersom riksdagen genom sitt beslut den 25 november 2020 i det första steget i budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den vi önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller statens budget för 2021 inom utgiftsområde 16. I stället lägger jag fram ett särskilt yttrande om vår politik inom utgiftsområdet. Vänsterpartiets budgetalternativ för utgiftsområde 16 innebär följande.

Skolan ska ge alla elever samma möjligheter till en bra utbildning och lägga grunden för ett liv med goda möjligheter att kunna delta och påverka i det demokratiska samhället. En skola för ett modernt och demokratiskt samhälle handlar dock inte bara om att utbilda för arbetslivet – det handlar också om att alla har rätt till kunskap. Vänsterpartiet anser att nedskärningarna i den offentliga sektorn i början av 1990-talet dränerade den allmänna skolans resurser. Så

gjorde också den nästan obegränsade rätten att inrätta fristående skolor. Utvecklingen i skolan går åt fel håll då elevers bakgrund spelar en allt större roll i dag och hur mycket elever lär sig beror alltmer på vilken skola de hamnar i och vilka föräldrar de har. Vänsterpartiet vill återupprätta den jämlika och sammanhållna skolan. För att ett skolsystem ska vara riktigt bra krävs att fokus är på det viktigaste. Kvaliteten och behoven ska alltid komma i första rummet, inte möjligheten att berika sig på verksamheten. Vi anser att skolans mål ska vara att ge eleverna den bästa kunskapen, inte att generera vinst till privata bolag. För en likvärdig utbildning behövs ett slut på vinstintresset inom skolväsendet.

Vänsterpartiet stödde kommunaliseringen av skolan i början av 1990-talet och menade att ett kommunalt driftsansvar för skolverksamheten skulle ses som ett led i en ökad decentralisering och demokratisering av den offentliga sektorn. I samband med reformen lyfte vi en rad farhågor. Under de senaste decennierna har det uppmärksammats att lärare har fått allt fler arbetsuppgifter och att underhåll av lokaler har blivit alltmer eftersatt, vilket bidragit till en försämrad arbetsmiljö. För att kunna skapa en likvärdig och bra skola i hela landet anser vi nu att staten behöver återta huvudmannaskapet för skolan.

Vänsterpartiet anser att förskolan ska vara en rättighet och en möjlighet för alla barn. Förskolan har långsiktiga positiva effekter på barns lärande och utveckling. Men för att den jämlika förskolan ska fortsätta behöver barngruppernas storlek begränsas och personalens arbetsmiljö förbättras. Vänsterpartiet tillför därför kommunerna 2 miljarder kronor per år i en särskild satsning riktad mot förskolan för att öka personaltäteten, förbättra kvaliteten och öka möjligheter till fortbildning. För motsvarande insatser även till fritidshemmet satsar vi 500 miljoner kronor. Fritidshemmen är en viktig del av skolans pedagogiska uppdrag men innebär också ett viktigt komplement till skoldagen.

För att kompensera för elevers olika bakgrund och behov måste skolans resurser användas rätt och i tid. Vi vill se till att det finns tillräckliga resurser för särskilt stöd redan i förskolan och under de första åren i grundskolan och avsätter därför 1 miljard årligen för en personalsatsning i lågstadiet.

För att göra studier till en möjlighet för fler föreslår vi en satsning på kurslitteratur till vuxenstudier på 300 miljoner kronor. Vänsterpartiet vill att det ska vara möjligt för fler studenter med funktionsnedsättningar att göra högskoleprovet och satsar därför 2 miljoner kronor mer än regeringen.

Vi vill stärka kvaliteten på högre utbildning och föreslår en höjning av ersättningen per helårsstudent till lärosätena. Vi satsar 310 miljoner kronor för detta ändamål. För att kunna korta köer och ersätta alla dem som går i pension kommande år är det viktigt att fler utbildningsplatser kommer till. Vänsterpartiet föreslår en ökning av anslaget med 20 miljoner kronor jämfört med regeringen. Vidare vill vi öka tryggheten för studenter på lärosätena och föreslår därför 30 miljoner kronor mer än regeringen till studentkåren.

Utbildningssektorn lider i dag av personalbrist som beräknas öka än mer över tid. Vänsterpartiet föreslår en utbildningsatsning för säkrad

personalförsörjning som kombinerar betalt arbete i utbildningssektorn med utbildning. Satsningen räcker till att låta minst 1 000 personer årligen påbörja utbildningen till lärare, förskollärare, eller lärare mot fritidshem och finansieras inom utgiftsområde 25.

3. Statens budget inom utgiftsområde 16 (KD)

Gudrun Brunegård (KD) anför:

Kristdemokraternas förslag när det gäller statens budget finns i partimotionen Kristdemokraternas budgetmotion för 2021 – Sverige förtjänar bättre (mot. 2020/21:3530). I den motionen finns också förslag till ram för utgiftsområde 16. Motionen behandlas i betänkande 2020/21:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 4 i det betänkandet. Kristdemokraternas förslag till statens budget för 2021 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning läggs fram i motion 2020/21:3626. Eftersom riksdagen genom sitt beslut den 25 november 2020 i det första steget i budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den vi önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller statens budget för 2021 inom utgiftsområde 16. I stället lägger jag fram ett särskilt yttrande om vår politik inom utgiftsområdet. Kristdemokraternas budgetalternativ för utgiftsområde 16 innebär följande.

Enligt Kristdemokraterna är skolans huvuduppgift att förmedla kunskap, att stimulera elevernas intellektuella utveckling och att förbereda barn och unga för vuxenlivet. Skolan har också ett bildningsuppdrag.

Kristdemokraterna menar att föräldrar bör kunna välja den omsorg som är bäst för deras barn, vilket innebär att det måste finnas en väl utbyggd barnomsorg med olika alternativ. Barnomsorgen ska hålla hög kvalitet och storleken på barngrupperna måste minska. Det är positivt att allmänna riktlinjer för barngruppernas storlek har återinförts samt att statsbidrag ges till de huvudmän som minskar gruppernas storlek. Kristdemokraterna vill dock gå längre och vill därför lagstifta om maximalt antal barn i förskolans småbarnsgrupper. Vi menar att den allvarliga utvecklingen med stora barngrupper i förskolan måste brytas. Kristdemokraterna vill se en lag som anger att barn som är tre år eller yngre inte ska gå i förskolegrupper med fler än 12 barn. Staten ska ta det ekonomiska huvudansvaret för denna reform, men även kommuner och föräldrar behöver bidra. Staten föreslås skjuta till 1,2 miljarder kronor 2021, men samtidigt kan det gällande statsbidraget för mindre barngrupper slopas eftersom det inte har gett tillräcklig effekt. Maxtaxan höjs i vårt förslag samtidigt som kommunerna finansierar en lika stor del som föräldrarna bidrar med. Reformen beräknas vara fullt utbyggd 2023.

Ett led i att stärka barnens rätt till sin egen kropp är att förskolor arbetar medvetet med frågan om integritet. Därför anslår vi medel som förskolor kan ansöka om för utbildning och införandet av arbetssätt som stärker barns integritet och motverkar sexuella övergrepp.

Kristdemokraterna anser att kvalitetsutvecklingen inom den svenska skolan skulle gynnas av om Skolinspektionen ges ett explicit uppdrag att också ge förbättringsorienterad återkoppling till de skolor som granskats. Vi vill också vidga myndighetens uppdrag så att den även utför oanmälda inspektioner vid signaler om att en skola inte följer skollagen och förordningar.

Att barn mår bra och känner sig trygga i skolan är avgörande för hur de kan lyckas i sitt lärande och sin utveckling. Därför krävs att skolor använder sig av metoder för att hantera mobbning som är baserade på vetenskap och beprövad erfarenhet. Vi menar att det ska vara obligatoriskt för skolhuvudmännen att enbart använda evidensbaserade antimobbningsprogram. Skolverket bör få i uppdrag att göra en uppföljning av den utvärdering av metoder mot mobbning som verket gjorde 2011. Skolverket bör sedan ta fram en rekommendation till skolhuvudmännen om vilka program som kan användas.

Kristdemokraterna menar att en god kunskapsutveckling kräver en bra skolmiljö och elevhälsa. En väl utvecklad elevhälsovård främjar också det förebyggande arbetet med psykisk ohälsa hos barn och unga. Vi vill därför stärka elevhälsan långsiktigt.

Mycket tyder på att senare decenniernas resultatförsämringar i den svenska skolan kan förklaras av att den lärarledda undervisningen har minskat. Svenska elever får mindre lärarledd undervisning än elever i andra OECD-länder. Kristdemokraterna föreslår särskilda medel för mer lärarledd undervisning, 260 miljoner kronor. Eftersom det i dag råder brist på behöriga lärare kan medlen inledningsvis användas till att anordna fler platser för kompletterande utbildning för akademiker i andra yrken eller till att finansiera deltidstudier för lärarvikarier.

Alla barn och unga är olika. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att elever i behov av särskilt stöd ska kunna få undervisning som är anpassad efter deras behov, både vad gäller gruppstorlek och lärares kompetens i stället för att till varje pris integreras i den ordinarie skolan. Under lång tid har det varit brist på specialpedagoger och speciallärare. På grund av förestående pensionsavgångar och en stor andel obehöriga bland dem som arbetar med specialpedagogiskt stöd kommer bristen att öka. Kristdemokraterna anslår därför 230 miljoner kronor för kompetensutveckling för dessa personalgrupper.

För att ytterligare förstärka vikten av det svenska språket föreslås fortbildning för svensklärare inom svenska som andraspråk med en satsning på 150 miljoner kronor.

Kristdemokraterna anser att alla föräldrar ska ha möjlighet att vara delaktiga i sina barns skolgång och föreslår därför en satsning på att alla skolor mer aktivt ska involvera föräldrarna i barnens lärande genom särskilda utbildningsträffar. Extra medel ska gå till skolor med stor andel elever från socioekonomiskt utsatta familjer.

Barn i Sverige rör på sig för lite och vi menar att det finns ett stort behov av att öka möjligheterna till rörelse och träning i samband med skoldagen. Ett bra sätt att få till stånd detta är att använda barnens tid på fritids till fysiska

aktiviteter i större utsträckning. Vi vill därför stimulera samverkan mellan idrottsklubbar och fritidshemsverksamheten.

Kristdemokraterna anser att sfi med yrkesutbildning borde förstärkas kraftigt och att det måste bli lättare för nyanlända att få en plats på sfi med yrkesutbildning. Målet måste vara att alla som vill ska kunna erbjudas denna kombination av utbildning. Till följd av covid-19-pandemin har efterfrågan på gymnasial yrkesutbildning för vuxna ökat. Regeringen gör också en stor satsning på yrkesvux för att mildra effekterna av pandemin. Vi vill dra ned regeringens satsning med 400 miljoner kronor samtidigt som vi vill lägga 400 miljoner kronor på vår egen yrkesvuxsatsning där sfi blandas med en yrkesutbildning. Totalt ger det att vi avsätter lika mycket som regeringen på yrkesvux.

Vi föreslår 100 miljoner kronor per år till yrkeshögskolan för att möjliggöra för fler undersköterskor att utbilda sig till specialistundersköterskor. Satsningen innebär ca 1 500 yrkeshögskoleplatser och studierna ska bedrivas på deltid vid sidan av jobbet som undersköterska.

För att komma till rätta med vissa bristyrken menar Kristdemokraterna att antalet utbildningsplatser ska ses över. Bristen på utbildade läkare, sjuksköterskor och barnmorskor leder till mindre tillgänglighet i vården. Därför anslår vi resurser till nya utbildningsplatser för dessa yrkeskategorier.

Lösningar på samhällsutmaningar växer fram genom kreativitet och kunskap som har genererats genom långsiktig investering i den fria forskningen. Vi ser likväl behov av att komplettera det fria forskningsstödet med ett antal strategiska forskningssatsningar och där vi vill öronmärka resurser. Det gäller forskning för att stärka kvinnors hälsa där vi satsar 100 miljoner kronor och geriatrisk forskning för att stärka de äldres hälsa med en satsning på 100 miljoner kronor inom detta utgiftsområde och ytterligare medel inom utgiftsområde 9. För finansiera forskning kring kärnkraften och dess bidrag för att stärka framtidens energiförsörjning vill vi omfördela 50 miljoner kronor inom detta utgiftsområde och tillföra ytterligare medel från annat utgiftsområde.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:1 Budgetpropositionen för 2021 utgiftsområde 16:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor besluta om kapitaltillskott på högst 11 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet för finansiering av idébanksmedel (avsnitt 5.7.65).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om bidrag på högst 800 000 000 kronor till European Spallation Source ERIC (ESS) (avsnitt 6.6.1).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 ställa ut statliga garantier för överbrygningslån till European Spallation Source ERIC (ESS) för initial drift och färdigställande av den europeiska spallationskällan. Kreditgarantin får uppgå till högst 600 000 000 kronor och gäller som längst t.o.m. 2030 (avsnitt 6.6.1).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021–2023 för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om medlemskap i följande konsortier för europeisk forskningsinfrastruktur, s.k. Eric-konsortier: Aerosols, Clouds and Trace Gases Research Infrastructure (ACTRIS-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, European Marine Biological Resource Center (EMBRC-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, European Plate Observing System (EPOS-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, European Solar Telescope (EST-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 6 000 000 kronor och European Open Screen Infrastructure (EU-OPENSOURCE-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 2 000 000 kronor. Vidare bemyndigas regeringen att under 2021–2023 besluta om finansiering av de årliga medlemsavgifterna i följande konsortier: Council of European Social Science Data Archives (CESSDA-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, Common Language Resources and Technology Infrastructure (CLARIN-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Biobanking and Biomolecular Resources Infrastructure (BBMRI-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, European Social Survey (ESS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Joint

- Institute for VLBI in Europe (JIVE-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor, European Advanced Translational Research Infrastructure in Medicine (EATRIS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor, European Research Infrastructure for Biomedical Imaging (Euro-Bioimaging-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor och Integrated Carbon Observation System (ICOS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 10 000 000 kronor (avsnitt 6.6.1).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om medlemsavgift till det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem (Euro-HPC) på högst 25 000 000 kronor (avsnitt 6.6.1).
 6. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2021 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt tabell 1.1.
 7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2021 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:1932 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka anslagen till den högre utbildningen i enlighet med vad Sverigedemokraterna föreslår i sin budgetmotion för ökad undervisningskvalitet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2774 av Ebba Busch m.fl. (KD):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en lag om max tolv barn i småbarnsgrupperna i förskolan och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3108 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

Riksdagen anvisar anslagen för 2021 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2020/21:3190 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

Riksdagen anvisar anslagen för 2021 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2020/21:3203 av Ebba Busch m.fl. (KD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka antalet utbildningsplatser för undersköterskor som specialiserar sig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka och förlänga satsning på statsbidrag till vuxenutbildningen för utbildning inom hälso- och sjukvården och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3319 av Kristina Axén Olin m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett lagförslag som innebär en skyldighet för huvudmännen att hålla obligatorisk lovskola för elever som riskerar att inte klara kunskapskraven i årskurs 6–9, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3332 av Kristina Axén Olin m.fl. (M):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2021 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett ökat anslag till Statens skolinspektion för ett utökat uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett ökat anslag till Statens skolinspektion för tillsyn av fristående förskolor och pedagogisk omsorg och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på språkförskola för nyanlända barn från tre års ålder och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om minskat anslag till utveckling av skolväsendet till förmån för lovskola och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på digital infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på att bättre följa varje skolas bidrag till elevernas kunskapsutveckling och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på rektorer på särskilt utsatta skolor och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om karriärtjänster för lärare och förskollärare och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om minskat anslag för statligt stöd för stärkt likvärdighet till förmån för mer undervisningstid och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på KPU för förskollärare och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på Teach for Sweden och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning och innovation och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3405 av Sofia Damm m.fl. (KD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sfi med yrkesutbildning stegvis bör bli huvudalternativ för nyanlända och att detta ska erbjudas av alla kommuner och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka antalet platser inom regionalt yrkesvux och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa fler platser inom yrkesvuxenutbildningen, med fokus på sfi med yrkesutbildning, och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2021 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om för stora barngrupper i förskolan och om att införa en lag om maximalt tolv barn i småbarnsgrupperna i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad samverkan mellan fritis och idrottsrörelsen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förebygga övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att frigöra tid för mer lärarledd ämnesundervisning och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en kompetenssatsning för svensklärare inom svenska som andraspråk och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdraga åt Skolverket att utreda hur den garanterade undervisningstiden i

- svensk skola ska komma upp i OECD-snitt och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildningsträffar för föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra ett specialläraryft för lärare som vill utbilda sig till speciallärare eller specialpedagog, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att antimobbningsprogrammen är evidensbaserade och tillkännager detta för regeringen.
 39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp rapporten om antimobbningsprogram från 2011 och tillkännager detta för regeringen.
 46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avvisa regeringens satsning på lärarassistenter och tillkännager detta för regeringen.
 74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökat antal platser inom regionalt yrkesvux och tillkännager detta för regeringen.
 83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildningsplatser för läkare, sjuksköterskor och barnmorskor och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens och motionärernas anslagsförslag

Anslag för 2021 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Tusental kronor

Anslag		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen			KD
			M	SD	V	
1:1	Statens skolverk	1 156 702	±0	±0	±0	±0
1:2	Statens skolinspektion	468 004	40 000	300 000	±0	±0
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	769 676	±0	±0	254 500	±0
1:4	Sameskolstyrelsen	58 003	±0	±0	±0	±0
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	4 797 193	-90 000	±0	±0	-620 000
1:6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	315 218	±0	±0	±0	±0
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	3 903 000	±0	1 000 000	2 500 000	±0
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	208 720	±0	±0	±0	±0
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	109 986	±0	±0	±0	±0
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	504 026	±0	±0	±0	±0
1:11	Skolforskningsinstitutet	24 735	±0	±0	±0	±0
1:12	Praktiknära skolforskning	18 543	±0	±0	±0	±0
1:13	Bidrag till lärarlöner	4 875 000	45 000	325 000	±0	±0
1:14	Särskilda insatser inom skolområdet	163 418	±0	±0	±0	±0
1:15	Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	6 230 000	-405 000	-6 230 000	±0	±0
1:16	Bidrag till vissa studier	17 525	±0	±0	±0	±0
1:17	Statligt stöd till vuxenutbildning	3 660 422	±0	±0	300 000	±0
1:18	Myndigheten för yrkeshögskolan	135 043	±0	±0	±0	±0
1:19	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	3 629 123	±0	±0	±0	100 000
2:1	Universitetskanslersämbetet	158 416	±0	±0	±0	±0

Anslag		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen			KD
			M	SD	V	
2:2	Universitets- och högskolerådet	243 365	±0	±0	2 000	±0
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 024 767	±0	±0	±0	±0
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 286 199	±0	±0	±0	±0
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 338 713	±0	±0	±0	±0
2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 349 033	±0	±0	±0	±0
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 367 673	±0	±0	±0	±0
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 683 952	±0	±0	±0	±0
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 956 642	±0	±0	±0	±0
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 724 084	±0	±0	±0	±0
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 574 894	±0	±0	±0	±0
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 199 438	±0	±0	±0	±0
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 745 179	±0	±0	±0	±0
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 032 655	±0	±0	±0	±0
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	794 587	±0	±0	±0	±0
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 684 033	±0	±0	±0	±0
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 392 824	±0	±0	±0	±0
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 772 596	±0	±0	±0	±0
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	765 899	±0	±0	±0	±0
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	419 006	±0	±0	±0	±0
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	762 672	±0	±0	±0	±0
2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	261 982	±0	±0	±0	±0

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen			KD	
		M	SD	V		
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 193 374	±0	±0	±0	±0
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	358 437	±0	±0	±0	±0
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	891 450	±0	±0	±0	±0
2:26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	289 187	±0	±0	±0	±0
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	641 734	±0	±0	±0	±0
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	264 093	±0	±0	±0	±0
2:29	Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 065 801	±0	-95 000	±0	±0
2:30	Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	258 068	±0	±0	±0	±0
2:31	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	294 155	±0	±0	±0	±0
2:32	Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	105 476	±0	±0	±0	±0
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	691 524	±0	±0	±0	±0
2:34	Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	132 056	±0	±0	±0	±0
2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	213 734	±0	52 549	±0	±0
2:36	Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	52 549	±0	-52 549	±0	±0
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	121 873	±0	±0	±0	±0
2:38	Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	39 747	±0	±0	±0	±0
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	575 147	±0	±0	±0	±0
2:40	Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	89 866	±0	±0	±0	±0
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	483 805	±0	±0	±0	±0
2:42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	88 454	±0	±0	±0	±0
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	528 496	±0	±0	±0	±0
2:44	Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	110 977	±0	±0	±0	±0

Anslag		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen			KD
			M	SD	V	
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	456 042	±0	±0	±0	±0
2:46	Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	80 509	±0	±0	±0	±0
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	456 297	±0	±0	±0	±0
2:48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	70 141	±0	±0	±0	±0
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	366 811	±0	±0	±0	±0
2:50	Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	57 261	±0	±0	±0	±0
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	423 937	±0	±0	±0	±0
2:52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	77 740	±0	±0	±0	±0
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	179 761	±0	20 487	±0	±0
2:54	Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	20 487	±0	-20 487	±0	±0
2:55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	69 450	±0	11 399	±0	±0
2:56	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	11 399	±0	-11 399	±0	±0
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	144 329	±0	20 620	±0	±0
2:58	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	20 620	±0	-20 620	±0	±0
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	478 043	±0	-55 000	±0	±0
2:60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	93 612	±0	±0	±0	±0
2:61	Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	39 182	±0	±0	±0	±0
2:62	Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	21 518	±0	±0	±0	±0
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	3 773 958	±0	±0	±0	±0
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	2 230 797	45 000	±0	330 000	100 000
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	471 718	±0	±0	±0	±0
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 733 676	±0	±0	±0	±0

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen			KD	
		M	SD	V		
2:67	Särskilda bidrag inom högskoleområdet	72 580	±0	±0	30 000	±0
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	6 995 846	±0	-100 000	15 000	-50 000
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	420 061	±0	±0	±0	±0
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	183 119	±0	±0	±0	±0
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	1 117 356	±0	300 000	±0	±0
3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning	40 796	±0	±0	±0	±0
3:6	Institutet för rymdfysik	57 273	±0	±0	±0	±0
3:7	Kungl. biblioteket	419 797	±0	±0	±0	±0
3:8	Polarforskningssekreteriatet	49 663	±0	±0	±0	±0
3:9	Sunet	49 183	±0	±0	±0	±0
3:10	Överklagandenämnden för etikprövning	5 381	±0	±0	±0	±0
3:11	Etikprövningsmyndigheten	43 788	±0	±0	±0	±0
3:12	Nämnden för prövning av oredlighet i forskning	8 309	±0	±0	±0	±0
3:13	Särskilda utgifter för forskningsändamål	88 995	±0	±0	±0	±0
4:1	Internationella program	81 589	±0	±0	±0	±0
4:2	Avgift till Unesco och ICCROM	30 886	±0	±0	±0	±0
4:3	Kostnader för Svenska Uneskorådet	10 787	±0	±0	±0	±0
4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	52 143	±0	±0	±0	±0
<i>Förslag till anslag utöver regeringens förslag</i>						
99:1	Stöd till glesbygdsskolor	±0	±0	370 000	±0	±0
99:2	Slopavdrag för förskolepersonal	±0	±0	80 000	±0	±0
99:3	Utökning av SYV grundskola och gymnasieskola	±0	±0	125 000	±0	±0
99:4	Slopavdrag för grundskollärare och fritidspersonal	±0	±0	80 000	±0	±0
99:5	Inrättande av jourklasser	±0	±0	700 000	±0	±0
99:6	Utökad personaltäthet fritidshem	±0	±0	450 000	±0	±0
99:7	Teknikbrygga	±0	±0	300 000	±0	±0
99:8	Ökad lärartäthet och fler undervisningstimmar högre utbildning	±0	±0	250 000	±0	±0

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen			KD	
		M	SD	V		
99:9	Avskaffat produktivitetsavdrag	±0	±0	430 000	±0	±0
99:10	Nationella prov i lärarutbildningen	±0	±0	25 000	±0	±0
99:12	Satsning på ett nytt strategiskt forskningsanslag riktat mot kärnenergiforskning	±0	±0	100 000	±0	±0
99:13	Skolhälsovård	±0	±0	305 100	±0	±0
99:14	Fler anställda i lågstadiet	±0	±0	±0	1 000 000	±0
99:15	Mer friskvård på fritids	±0	±0	±0	±0	100 000
99:16	Antimobbningsprogram	±0	±0	±0	±0	95 000
99:17	Utbildningsdag föräldrar	±0	±0	±0	±0	60 000
99:18	Mer lärarledd undervisning	±0	±0	±0	±0	260 000
99:19	Motverka övergrepp i föreningar	±0	±0	±0	±0	70 000
Summa för utgiftsområdet		92 077 789	-365 000	-1 339 900	4 431 500	115 000

BILAGA 3

Regeringens förslag till beställningsbemyndiganden

Det har inte väckts några motioner med anledning av regeringens förslag till beställningsbemyndiganden.

Beställningsbemyndiganden för 2021 inom utgiftsområde 16 Utbildning- och universitetsforskning

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Tidsperiod
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	1 537 180	2022–2029
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	35 500	2022
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	552 000	2022–2025
1:12 Praktisknära skolforskning	69 086	2022–2024
1:13 Bidrag till lärarlöner	2 426 000	2022
1:15 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	6 230 000	2022
1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning	3 656 422	2022
1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	9 020 000	2022–2028
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	21 250 000	2022–2031
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	2 150 000	2022–2031
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	2 600 000	2022–2034
4:1 Internationella program	168 000	2022–2024
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	49 694 188	